

▲ KÜRD xalqı mübariz və qəhrəman xalqdır. Heydər Əliyev

DIPLOMAT

№ 01 (465) 01-07 Yanvar, Çileyə paş, İI-Sal 2022
Ji meha şubatê sala 2003-a tê weşandin

Həftəlik İctimai-siyasi qəzet
Rojnama heftename civakî û siyasi

Qiyməti: 40 qəpik
Həjaye:

Səh. 2

Prezident İlham Əliyev MİDA-nın inşa edilmiş binalarda şəhid ailələri və hərbiçilər üçün nəzərdə tutulmuş mənzillərlə tanış olub

Səh. 7

1947-ci il. Mustafa Bərzani və onun kürd peşmərgələri Azərbaycanda

Səh. 12

Serok Barzani: Həvîdar im sala nû ji bo gelê me bibe destpêka qonaxeke nû

Səh. 20

Премьер-министр Курдистана заявил о планах дальнейшего укрепления инфраструктуры курдского региона

Səh. 4

Qədim dünya filosofu və coğrafiyaşünasları, Karduxilərin indiki kürd xalqının babaları olduğunu isbat edirlər

Səh. 10

Elî Ewnî: PKK Rojava'daki yenilgisini gizləmək için saldırıyor

Neçirvan Barzani, Haşdi Şabi Başkanı ile görüşdü

Gəncədə şəhid ailələri və müharibə əlillərinə mənzillər verilib

Səh. 3

KONGRA-GEL ji bo tevlêbûna meşa li Parîsê bang kir

Səh. 11

Qafqazda Şəddadi Kürd dövləti

Səh. 6

Премьер-министр Ирака назвал нынешние отношения с Эрбилем "лучшими с 2003 года"

Səh. 18

Tərtər rayonunun Seydimli kənd körpələr evi-uşaq bağçasında bayram şənliyi keçirilib

Səh. 3

Шиитские ополченцы требуют доказательств вывода американских войск

Səh. 19

Səh. 5

Şəhid avtomatından açılan atəş

Səh. 12

Berdevkê PDK ê: Me û YNK ê bo Bexdayê projeyekî hevpar amade kiriye

Səh. 8

EHMEDÊ XANÎ HAYATI VE ESERLERİ

Səh. 9

Eski kadın vekillerden Aysel Tuğluk için çağrı

Prezident İlham Əliyev MİDA-nın inşa edilmiş binalarda şəhid ailələri və hərbiçilər üçün nəzərdə tutulmuş mənzillərlə tanış olub

Dekabrın 29-da Azərbaycan Respublikasının Mənzil İnşaatı Dövlət Agentliyinin (MİDA) Hövsan və Yasamal Yaşayış komplekslərində inşa edilmiş binalarda hərbiçilər üçün nəzərdə tutulmuş mənzillər istifadəyə verilib.

Azərbaycan Respub-

likasının Prezidenti İlham Əliyev hər iki yaşayış kompleksindəki mənzillərlə tanış olub.

Baş çatmaqda olan 2021-ci ilin son iş günlərindəyik. Amma bu o demək deyil ki, dövlət tədbirlərinin keçirilməsində hər hansı ixtisar var.

Onu da nəzərə almaq lazımdır ki, təkə dekabr ayında Prezidentin gündəlik fəaliyyət xronikasında 12 rəsmi qəbul, Quba, Hadrut və Şuşa olmaqla 2 region səfəri, Belçika və Rusiyaya xarici səfərlər daxildir. Hava və avtomobil yolları ilə qət edilən ümumi

məsafə isə 15 min kilometrden artıqdır.

Qeyd edək ki, Prezident İlham Əliyevin fəaliyyətində diqqəti çəkən amillərdən biri gərgin iş qrafikinə rəğmən, görülən işlərlə yerində tanış olmaqdır. Bu amil xüsusilə sosial layihələrdə özünü daha qabarıq büruzə verir.

Prezident İlham Əliyevin "Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin hərbi qulluqlarının sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi tədbirləri barədə" 2011-ci il tarixli Fərmanına əsasən, 20 il və daha çox qüsuruz xidmət edən hərbi qulluqlar dövlət vəsaiti hesabına mənzillə təmin olunurlar. İndiyədək 2208 hərbiçisi bu təşəbbüsdən faydalanıb.

Yeni 2022-ci ili daha 130 hərbiçisi öz mənzilində qarşılayacaq. Onlardan 48-i Mənzil İnşaatı Dövlət Agentliyinin Hövsan Yaşayış Kompleksində mənzillə təmin

edilib.

Dövlətimizin başçısı Hövsan Yaşayış Kompleksindəki mənzillərdə yaradılan şəraitlə tanış oldu.

Sonra Prezident İlham Əliyev MİDA-nın Yasamal Yaşayış Kompleksinə gəldi. Bu kompleksdə isə 82 hərbiçisi ailəsinə mənzil verilib. Dövlətimizin başçısı mənzillərə baxdı.

Mənzillər tam təmirli, mətbəx mebeli ilə təchiz olunub. Azərbaycan belə dövlət proqramının icra edildiyi nadir ölkələrdəndir.

Ümumiyyətlə, ölkəmizdə ordu quruculuğu prosesində hərbiçilərin sosial müdafiəsi, onların mənzil-məişət problemlərinin həlli, xidmət şəraitinin yaxşılaşdırılması xüsusi yer tutur. Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü və Yeni il bayramı ərəfəsində təqdim olunan növbəti mənzillər bunun əyani təsdiqidir. **president.az**

Prezident İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva Nizami Gəncəvi parkında yenidənqurmadan sonra yaradılan şəraitlə tanış olublar

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva "Nizami Gəncəvi" adına mədəniyyət və istirahət parkında əsaslı təmir və yenidənqurmadan sonra yaradılan şəraitlə tanış olublar. Bakının Xətai rayonunda 11,2 hektar ərazisi olan parkda paytaxt sakinlərinin və şəhərimizin qonaqlarının səmərəli istirahəti üçün hər cür şərait yaradılıb.

Mövcud park və xiyabonların yenidən qurulması və yenilərinin salınması Bakının müasir görünüşünə və ekoloji vəziyyətinə müsbət təsir edən əsas amillərdəndir. "Nizami

lli"nin sonunda dahi mütəfəkkirin adını daşıyan parkın yenidənqurmadan sonra istifadəyə verilməsi həm də rəmzi olaraq xüsusi mənə kəsb edir.

Bir vaxtlar "Luna Park" adı ilə məşhur olan ərazi uzun illər baxımsız qalmışdı. Ətraf ərazilərdə yaşayan sakinlərin sevimli istirahət məkanı olan parkda əsaslı yenidənqurmaya zərurət yaranmışdı. Bu məsələ Prezident İlham Əliyevin 2021-ci il 19 aprel tarixli Sərəncamı ilə həllini tapdı.

Qeyd edək ki, 1922-ci ildə salınmış parkın şəhərin estetik görünüşünə uyğunlaşdırılması məqsədilə onun ərazisində

yerləşən bir və iki mərtəbəli inzibati binalarda əsaslı təmir və yenidənqurma işləri həyata keçirilib, süni göl yaradılıb, amfiteatr və 1938-ci ildən mövcud olan yay kinoteatrı yenidən qurulub, iki fəvvarə kompleksi və müasir tipli işıqlandırma sistemi yaradılıb. Parkda müasir söhbətqahlar, müxtəlif ölçülü oturmaqahlar, idman qurğuları quraşdırılıb, uşaq əyləncə kompleksi yaradılıb. Yay kinoteatrının qarşısında çay daşlarından qədim tipli yeni qala divarı tikilib. Parkın ərazisində yaşıllaşdırma işləri görüldü, minlərlə ağac-kol və dekorativ bəzək bitkiləri əkilib. **president.az**

Prezident İlham Əliyev 2022-ci ili "Şuşa İli" elan edib

Biz 2022-ci ildə Şuşa şəhərinin 270 illiyini qeyd edəcəyik. Pənahəli xan 1752-ci ildə Şuşanın təməlini qoyub və biz yeni ildə bu yubileyi böyük təntənə ilə qeyd edəcəyik. Bu şanlı tarixi nəzərə alaraq və Şuşanın bərpasının sürətləndirmək məqsədilə mən yeni ili "Şuşa İli" elan edirəm.

Bu barədə Prezident İlham Əliyev Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü və Yeni il münasibətilə müraciətində bildiriş. "Bu gün Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günüdür. Əminəm ki, dünya azərbaycanlıları bu bayramı ruh yüksəkliyi ilə qeyd edirlər. Artıq ikinci ildir ki, ruh yüksəkliyi ilə qeyd edirlər. Çünki mən bilərəm ki, bu işğal dövrü və işğalla bağlı olan məsələlər xaricdə yaşayan azərbaycanlılara da böyük əzab-əziyyət verirdi. Çünki ermənilərlə müxtəlif ölkələrdə ünsiyyətdə olarkən onların təkəbbürlü baxışları əminəm ki, dünya azərbaycanlılarını incidirdi. İndi isə vəziyyət tam fərqlidir. Biz heç vaxt təkəbbürlü olmamışıq, amma hər zaman öz gücümüzü hiss etmişik", - deyər dövlətimizin başçısı vurğulayıb.

Prezident İlham Əliyev əmin olduğunu bildirib ki, bu gün dünya azərbaycanlıları yaşadıkları bütün ölkələrdə başı dik, alnı açıq, üzəgə gəzirlər və öz tarixi vətəni olan Azərbaycanla haqlı olaraq fəxr edirlər. **president.az**

Daşkəsəndə Şəhid övladları və qazilər üçün bayram tədbiri təşkil edilib

Dekabrın 28-də Daşkəsən Rayon İcra Hakimiyyətinin təşkilatçılığı ilə 31 Dekabr – Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü və Yeni ilin gəlişi münasibətilə rayonun şəhid övladları və qazilər üçün bayram şənliyi keçirilib.

Daşkəsən rayon Heydər Əliyev mərkəzində keçirilən 30 nəfərədək fidanın qatıldığı bayram şənliyində rayon İcra hakimiyyəti başçısının müavini Namiq Süleymanov, şəhid ailələri, qazilər və mədəniyyət işçiləri iştirak ediblər.

Tədbirdə çıxış edən Namiq Süleymanov 44 günlük Vətən müharibəsində Prezident, Müzəffər Ali Baş Komandan cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Ordumuzun əldə etdiyi Zəfərin xalqımıza yaşatdığı əvəzsiz sevinc və qürur hissindən, şəhidlərimizin və qazilərimizin qəhrəmanlıqlarından söz açıb, rayon İcra hakimiyyətinin başçısı Əhəd Əbiyevin adından təbriklərini çatdırıb, şəhid ailələrinin, o cümlədən qazilərin hər zaman diqqətdə saxlanıldığını, dövlət qayğısı ilə əhatə olunduqlarını vurğulayıb.

Bayram şənliyində uşaqlar üçün əyləncəli oyunlar təşkil edilib, Yeni ilin rəmzi olan Şaxta baba onlara hədiyyələr paylayıb.

Samux rayonunda "Həmrəyliyimizin Zəfəri" mövzusunda konfrans keçirildi

Gəncə Regional Mədəniyyət İdarəsi Samux rayon Heydər Əliyev Mərkəzində 31 dekabr Dünya Azərbaycanlılarının həmrəylik günü ilə əlaqədar olaraq "Həmrəyliyimizin Zəfəri" mövzusunda konfrans keçirildi. Tədbir Azərbaycan Dövlət Himninin səsləndirilməsi və şəhidlərimizin əziz xatirəsinin bir dəqiqəlik sükutla yad edilməsi ilə başladı. Tədbirin mahiyyəti haqqında məlumat verən Samux MKS -nin əməkdaşı Tərifə Verdiyeva çıxış üçün ilk sözü Samux rayon İcra Hakimiyyəti başçısının müavini Kəmalə Xəlilova verdi. Daha sonra çıxış üçün söz alan Milli qəhrəman Eltun İsgəndərovun atası Xaləddin İsgəndərov, Samuxlu şəhid Talehin bacısı Qəmərxanım, qazilərdən Bəhruz Məmmədov, Vüsal Hüseynov, Samux rayon "Yeni Samux" qəzetinin baş redaktoru Azər Əhmədov, Samux rayon Heydər Əliyev Mərkəzinin direktoru Nurane Həsənova 31 dekabr Dünya Azərbaycanlılarının həmrəylik günü ilə əlaqədar fikirlərini bölüşdülər. Xalqımızın öz Ali baş komandanı İlham Əliyevin ətrafında sıx birləşərək həmrəyliyi, birliyi sayəsində qazanılmış Zəfərdən, Zəfəri xalqımıza bəxş edən şəhidlərimizin dastanlara sığmayan qəhrəmanlıqlarından, qazilərimizin, döyüşçülərimizin şücaətindən danışıldı. Şəhidlərimizə Ulu Tanrıdan rəhmət, qazilərimizə can sağlığı, xalqımıza xoş günlər firavanlığı arzulandı.

Samux rayon İstixana kənd tam orta məktəbin Azərbaycan dili müəllimi Salmanova Vəsilənin şagirdləri ilə birlikdə hazırladıqları 44 günlük Vətən savaşında Yurdun azadlığı uğrunda sağlamlıqlarını itirmiş qazilərimizdən bəhs edən səhnə nümayiş etdirildi. Sonda 31 dekabr həmrəylik gününün tarixindən bəhs edən sənədli film izləndi.

Gəncədə şəhid ailələri və müharibə əlillərinə mənzillər verilib

Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi tərəfindən Gəncə şəhərində Mənzil İnşaatı Dövlət Agentliyinin inşa etdiyi yaşayış kompleksindən 80 mənzil şəhid ailələri və müharibə əlillərinə təqdim olunub.

Mənzillərin sənədlərinin təqdim edilməsi tədbirində Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi nazirinin müavini Vüsal Nəsirli və Gəncə Şəhər İcra Hakimiyyətinin başçısı Niyazi Bayramov iştirak ediblər.

Tədbirdə çıxış edən Niyazi Bayramov ölkəmizin hər bir bölgəsində olduğu kimi, Gəncə şəhərində də şəhid ailələrinin və müharibə əlillərinin dövlətin xüsusi diqqət və qayğısı ilə əhatə edildiyini, bu gün onlara mənzillərin verilməsinin də bunun bir təzahürü olduğunu söyləyib.

Vüsal Nəsirli Prezident İlham Əliyevin şəhid ailələri və müharibə əlillərinə xüsusi qayğısı nəticəsində bu kateqoriyalara aid şəxslərin mənzillə təminatı proqramının ildən-ildən genişləndiyini bildirib. Qeyd olunub ki, Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi tərəfindən 2018-ci ildə 626 ədəd, 2019-cu ildə bundan 50 faiz çox olmaqla 934 ədəd, 2020-ci ildə əvvəlki ilə nisbətən 70 faiz çox, yəni 1572 mənzil/fərdi ev şəhid ailələrinə və müharibə əlillərinə verilib. Dövlət başçısının 25 yanvar 2021-ci il tarixli Sərəncamı ilə 2021-2025-ci illərdə daha 11 min mənzil və fərdi evin şəhid ailələrinə və müharibə əlillərinə

təqdim edilməsi nəzərdə tutulub.

Vüsal Nəsirli 2021-ci ildə mənzillə təminat proqramının 3 il əvvələ nisbətən 5 dəfə genişləndiyini qeyd edib. Diqqətə çatdırıb ki, bu il 3000-dək mənzilin verilməsi proqramı icra olunub və proqram artıq uğurla yekunlaşır. Bu gün Gəncə şəhərində verilən 80 mənzil də daxil olmaqla, indiyədək 12100-dən çox şəhid ailəsi və müharibə əlillinə nazirlik tərəfindən mənzil və fərdi ev təqdim edilib.

Nazir müavini, həmçinin 2021-ci ilin əvvəlindən Vətən müharibəsi şəhidlərinin ailələrinə və bu müharibənin əlillərinə, habelə Vətən Müharibəsi Qəhrəmanlarına da mənzillərin verildiyini deyib. Bildirib ki, Vətən müharibəsi şəhidlərinin ailələri və həmin müharibənin əlillərinin də uçota alındıqdan çox qısa zaman sonra artıq onların mənzillə, eləcə də

müharibə əlillərinin avtomobillə təminatı həyata keçirilir. Bu da dövlət başçısının Vətən müharibəsi şəhidlərinin ailələri və əlillərinə xüsusi qayğısını bir daha təzahür etdirir.

Postmüharibə dövrü üzrə sosial dəstək tədbirlərini qeyd edən Vüsal Nəsirli vurğulayıb ki, şəhid ailələri üzvləri, müharibə iştirakçıları, erməni terrorundan zərər çəkən şəxslərdən ibarət olmaqla, 41 min şəxsə 47 min xidmət göstərilib.

Mənzillərlə təmin edilən vətəndaşlar daim sosial dəstəklə əhatə olunduqlarını vurğulayıblar. Onlar mənzil-məişət şəraitlərinin yaxşılaşdırılmasına, bu gün müasir tələblərə uyğun yaşayış şəraitinin yaradıldığı yeni mənzillərlə təmin edildiklərinə görə Prezident İlham Əliyevə minnətdarlıqlarını bildiriblər.

Tərtər rayonunun Seydimli kənd körpələr evi-uşaq bağçasında bayram şənliyi keçirilib

Uşaqlar bayram tədbirinə xüsusi hazırlanıblar. Əvvəlcə bağçanın müdiri Hicran Hüseynova uşaqları Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik və Yeni təqvim ilinin başlanması münasibəti ilə təbrik edib, onlara sülh, əmin-amanlıq, firavan həyat arzulayıb. Şaxta baba və Qar qızın şənliyə gəlməsi balacaları çox sevindirib. Onlar yolkanın başına toplaşaraq Şaxta babaya, Qar qıza öyrəndikləri şeirləri, mahnıları oxuyub, onlarla rəqs edərək əylənib, maraqlı kompozisiyalar nümayiş etdiriblər.

Tədbirdə Tərtər Rayon İcra hakimiyyətinin başçısı Müstəqim Məmmədov da iştirak edib. Rayon rəhbəri uşaq bayram münasibəti ilə təbrik edərək onlara ən xoş arzularını çatdırıb, Azərbaycan Respublikası Prezidenti cənab İlham Əliyevin, Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyevanın uşaqlara göstərdiyi diqqət və qayğıdan danışdı. Qeyd olunub ki, Ulu Öndərin qurucusu olduğu müstəqil Azərbay-

canda uşaqların vətənpərvərlik ruhunda böyüməsinə xüsusi diqqət göstərilir.

Bayram şənliyində Seydimli kənd körpələr evi-uşaq bağçasının adını daşdığı şəhid Əli Vəliyevin yeganə övladı olan Cavidin oğlu Əli Vəliyevin ad günü də qeyd olunub. Şəhid

babasının adını daşıyan 5 yaşlı Əli Vəliyevi bağçanın kollektivi ad günü münasibəti ilə təbrik edərək balacalarla birgə onun ad günü tortunu kəsiblər.

Bayram şənliyi maraqlı və yad-daqalan olub. Tədbirdə xatirə şəkilləri çəkilib.

Vətən müharibəsi qazilərinin və Şəhid ailələrinin, aztəminatlı ailələrin övladları üçün 31 Dekabr – Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü və Yeni il münasibətilə tədbir keçirilmişdir

Suraxanı Rayon İcra Hakimiyyətinin, YAP Suraxanı Rayon Təşkilatının, "Çayki" Restoranı, "Cinemaplus"-un dəstəyi ilə "Birlik" İctimai Birliyi tərəfindən Vətən müharibəsi qazilərinin və Şəhid ailələrinin, aztəminatlı ailələrin övladları üçün 31 Dekabr – Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü və Yeni il münasibətilə tədbir keçirilmişdir. Tədbirdən sonra "Cinemaplus" kinoteatrında uşaqlar üçün film nümayiş olunmuşdur.

Qutilərin varlığı çox qədimlərə uzanır. Bu günə qədər bilinən ilk Quti imperatoru Emmatum miladdan əvvəl 3100-cü illərdə yaşamışdır.

Lağas kralı Adadnari hələ miladdan əvvəl 2400-cü illərdə Karda xalqından söz

məmləkətin təməlini Babilə saldılar. Kürd xalqının məşaləsini Subarilər, Mitanilər, Xaldilər, Muşki və Nayri dövlətləri vasitəsilə Med imperatorluğuna qədər daşıyıb gətirdilər.

Qutilərin kürd xalqının atası olduqlarını isbat etmək üçün "Ön Asiya və Mesopotomiya" tarixini incələyən və araşdıran elm və tarixçi amilləri də bu həqiqəti araşdırmalarında dilə gətirmişlər. Bunun isbatı olaraq Pensilvaniya Univerisitetinin professorlarından Speizer "Mesopotomiyanın kökəni" adlı əsərində kürdlərin qutilərlə Zağros hülilələri ilə eyni irqdən olduqlarını yazır (B. Nikitin, cild I. səh 91. Dipnot).

Osmanlı tarixçilərindən Əhməd Rəfik "Ümumi tarix" adlı əsərində və onunla birlikdə Əmin Zəki də "Kürd tarixi" adlı əsərində müxtəlif fakt və sübutlarla eyni fikri təsdiqləmişlər (Ehsan Nuri Paşa, səh 38-40).

Tanınmış tarixçi Mucerson qutilərdən

məğlubiyyətdən sonra bəyliklərə bölündü. Bu dağılıqlıq içindən Bitlis bölgəsindəki qutilər Kardaka adını aldılar. Bəxtiyari dağlarındakı və ətrafındakılar müstəqillik qazandılar. Ancaq tarixi baxıma görə, qutilərdən sonra bu ölkə xalqını yetişdirədiyi və tarixə damğasını vuran iki yeni türk dövləti meydana gəldi. Bunların parlaq və görkəmli dönmə 725 il sürən kürd Kussi - Kassit dövləti ilə bu dövlətin yaşama müddətinin ortalarında yer alan və təqribən 175 illik bir yaşam sürən Böyük Kürd Mittani imperatorluğudur.

Kürd Kassit - Kussi dövləti haqqında məlumat verərkən bu haqda da qabaqcadan bildirmək istəyirik ki, bu dövlətə Cəmşidin adı verilmişdir. Hətta Firdovsinin "Şahnamə" əsəri də Kassit - Kussi dövlətini kinayə ilə Cəmşidin milləti hesab edir.

Quti imperatorluğunun dağılmasından sonra quti xalqının yaratdığı bu dövlət siyasi hakimiyyətini m. ə 1891-1171 - ci illərdə sürdürmüşdür. Qərb tarixçiləri isə bu hakimiyyətin sonunu 1160-cı il olaraq göstərir (Mauriçe Meumao, "Le Monte antique" əsəri, Paris 1976. Səh-160).

Kürd sivilizasiyası bu dönmədə insanlığa böyük mənfəət verdi. Sənət,

Məlum olduğu kimi, daha əvvəllər də bu ərazilərdə Hammurapinin yaratdığı monarxiya hakimiyyəti mövcud idi. Babil uyqarlığına öz damğasını vuran bu kral Assurları, Esəhnunna və Mari krallıqlarını məğlub edərək miladdan əvvəl 1695-ci ildə ölkəsinin sərhədlərini bir xeyli genişləndirdi. Həm Hammurapi (m.ə 1729-1686), həm də sələfi kral Şamsu İloina (m.ə 1686-1648) ölkədə hüquqi dövlət qurmuşdular. Ölkədə sağlam idarəetmə üsulu vardı. Maliyyəçilər (Tacirlər təşkilatının rəhbərləri), hakimlər və vilayət valiləri mərkəzdəki büroya bağlı idilər. Dövlətin amirləri Vali və Bələdiyyə sədrələri kimi vəzifələr də yazılı əmrlərin həyata keçirilib keçirmədiyini diqqətlə izləyir. Siyasi və iqtisadi yaşamı tək özü idarə edirdi.

Hammurapinin hüquq kodu çox məşhurdur. İnsanlıq tarixində bilinən ən qədim qanunu qoymaq yalnız ona nəsib olmuşdur. Bu kodake (kod) araşdırıldığında bu ölkədə kralın xalqın atası və qoruyucusu olub, güclü ilahi varlıqlardan (Tanrılardan) aldığı görünür:

- Tanrıların diqqəti və sevgisi olan mən

QƏDİM DÜNYA FİLOSOF VƏ COĞRAFŞÜNAŞLARI, KARDUXİLƏRİN İNDİKİ KÜRD XALQININ BABALARI OLDUĞUNU İSBAT EDİRLƏR

etmişdir. Eyni fikri Ur (Our) kralı Kmil Sin də Kurde torpqlarından bəhs edərək təsdiqləmişdir. Hitit kralı I Şuppilulita m. ə 1370-ci ildə Qurde xalqından söz açmışdır. Daha sonralar Assur kitabələrində Kardaka yaylasından və Kurtie - Kurti xalqından bəhs olunmuşdur.

Assur kralı Tukulti İnor, Qutilərə "Kurdi" deyirdi (Bax: İhsan Nuri Paşa, səh-33).

Milladdan 900 il əvvəl yaşamış Assur kralı Adalnirari Kusi, Kutı, Subari orduları ilə vuruşduğunu qeyd edir. Bu kral öz kitabələrində Qutiləri "Kürdi" deyə adlandırb.

Kürd xalqının tarixini incələyərkən araşdırmaçıların müxtəlif dəyərli əsərlərindən istifadə etdikləri İhsan Nuri Paşa bu haqda belə demişdir:

- Kürd əsilli olan Xaldi (Xaldi), Ararati. Subari, Nauri, Mitanni, Muşki və Kassit dövlətlərinin Qutilərdən ayrıldığını, yəni hamısının kökünün qutilərə dayandığını göstərən əsərlər var. Bunlardan biri m. ə 1280-1261-ci illərdə yaşamış Assur kralı I Salamanasar krallığından qalan kitablarda bunu yazır: "Bir ulduz kimi parlayan Quti xalqı yalnız çoxluğu ilə deyil, əzm, şiddət, dəhşət və yıxıcılıqları ilə tanınmaqdadır. Düşməncilikləri mənə də qarşı sürüb getdi".

Kürd Quti dövlətinin dağılmasından təxminən 1000 il sonra yaşamış Assur kralı Salmanasar, beləcə Quti qollarından gələn və öz yerinə çatan yeni kürd xalqlarının və onların dövlətlərinin qutilərin soyu və övladları olaraq tanımaqdadır. Onlar üçün min illik bir zaman fasiləsindən sonra da yenə quti sözlərini işlətməkdədir.

Etdiyi müharibələrdən sonra kral Salmanasar bunları yazmışdır: "Ararat sərhədindən Tur Abidinə qədər bir ölkə içində Quti qanı su kimi axıdıldı, lakin məğlub olmalıydılar".

... Yuxarıda adları çəkilən coğrafi terminlərin yerləşdiyi bölgələrdə bu gün də kürd xalqı yaşamaqdadır. Tarixi Babil ölkəsinə fəth etmək ilk dəfə qutilərə nəsib olmuşdur. Quti dövləti parçalandığında, onların qollarından biri olan Kassitlərin parlaq və güclü dövrləri 725-ci ilə çatan bir

gələn Naviri xalqının hakimiyyətinin sonunda Kurti deyilərək adlandırıldıqlarını göstərməkdədir ki, bu da qutilərin kürdlərin ataları olduqlarını sübut edir. Hətta doktor Kontinov da miladdan 4000 min əvvəl Mesopotomiya və Zağros dağlarında yerləşən xalqların Quti və Kusi (Kassit) deyə adlandırdıqları və ari irqdən olduqlarını, Kürd xalqının bu torpaqlardan enib gəldiyini vurğulayır. İstər Mucersonun, istərsə də doktor Kontinovun dediklərini təsdiq etmək üçün "Kürd ədəbiyyatı tarixi" əsərini göstərmək istərdik (II hissəyə bax).

- Şərqsünas Draver "Kürdlər və Kürd tarixi" kitabında qutilərin və kardaların kürd xalqının ataları olduqları olduğunu yazır. Digər bir şərqsünas Rayks da eyni fikirdədir (İ. N. P. səh. 173). Kürd xalqının qədimliyi və kürdlərin antik dövrdən gələn bir xalq olduğunu türk alimləri tərəfindən yazılmış "İslam ensklopediyası" əsərinin 1089-cu səhifəsində bunlar qeyd edilmişdir. Miladdan təqribən 2000 il əvvəl II Şumer dövrünə aid daş yazısında, Thureau-Danqin (Revue d Assuriologie, v-99, VI, 67) bir Kardaka adına təsadüf edilir. Bu ölkə Driverin Van gölünün cənubunda göstərdiyi Su tayfasının yanında idi. Miladdan sonra 1071-ci ildə Malazgirdən Anadoluya girmiş türk xalqı ilə kürd xalqının heç bir qohumluğunun olmadığını Milli Təlim Nazirliyi tərəfindən nəşr edilmiş ensklopediyada öz əksini tapmışdır. Adı bilinən Quti krallarından Losirab, Şərlək, İks, Huş, Anri, Danzir, Trikan ən başlıca krallardandırlar. Bunlardan Şərləkə Firdovsinin "Şahnamə" əsərində Siyamən, İks, Huşaya isə Huşəng adlandırılmışlar.

Babil dövlətinin süqutundan sonra, sadəcə 125 il 40 günlük Babil hökmranlığı zamanı həmsərhəd olan Quti krallarının sayı 14 olduğunu İ. N. Paşanın adı keçən əsərindən öyrənirik. Bazil Nikitin də qutilərin Sarqon xənadanlığına son verdiklərini və eyni dövlətin miladdan öncə 2496 - cı ilə qədər hökmranlığının sürdüyünü yazır (B. Nikitin "Kürdlər" cild I, səh-31).

Özü Quti soyundan olan Louqal Oton (Louqan kralı) Erun kralı olaraq Quti kralı Trikanini məğlub etdi. Quti xalqı bu

mədəniyyət, ədəbiyyat, el sənətləri, heykəltaraşlıq, rəsm və ev əşyalarının formalaşdırılmasında Kürd Kussi dövləti, Mitani dövləti ilə birlikdə çağdaşları Hititlərə, Asurlara və fironların idarəçiliyində olan Misir ölkəsinə böyük ölçülərdə təsir etmişdir.

Tarixi araşdırmalarda və İraq Kürdüstanındakı arxeoloji qazıntılar zamanı əldə edilən kürd milli kalendarına uyğun olunan şahənə heykəllər 1984-cü ildə Bağdad Milli Muzeyinə qoyulub. Yenə Kürd Kassit imperatorluğuna aid adlı - sanlı "Sinus səhnəsi" adlı daş üzərində yonularaq gerçəkləşdirilmiş əsər Parisin "Laubre" muzeyini bəzəməkdədir. Belə nümunələrdən yüzlərlə saymaq olar.

Beləliklə, güclü Firon hakimiyyətindən geridə qalmayan, böyük bir tarixi zənginliyə malik olan Kürd Kassit dövləti siyasi, iqtisadi, eləcə də elm sahəsində irəli getmələrini göstərən dəlillərlə sübut etməkdədir.

Ölkələr arasında əlaqələr qurulur, məktublar yazılır, elçilər təyin edilirdi. Xüsusilə firon ölkəsi Misirlə Kürd Kassit dövləti arasında idxalat və ixracat, kredit və ya mübadilə yolu ilə yardımlar şəklində təşkil olunurdu. Bu dövltədə barış və sülh müqavilələri imzalanırdı. Beləliklə, tarixin bildiyi ən qədim zamanlardan günümüzə qədər dövlət quruluşu ilə, dövlətlərarası danışıqların hüquqi təməlləri Kassit - Kussi imperatorluğunda rast gəlinir (Bu haqda geniş məlumat almaq üçün bax: Mauriçek Muleau "Len Monte Antique". Səh-161).

İdarəetmə sistemində yeni bir qayda yaradılmışdı. Tapınaqlardan dini ayinlərlə yanaşı sənət, mədəniyyət və ədəbi əsərlər də sərgilənməkdə idi. Kürd xalqı bu adətlərini günümüzə qədər də davam etdirməkdədir. Bu dövlətin idarəetmə, hüquqi, toplumsal və mədəni qurumlarının o zamanda ən irəli bir düzəndə olması bir təsadüf deyil. Çünki, Kassitlər m. ə 1530-cu ildə ulu babaları qutilər kimi Babil (Babilosu) tamam işğal etdilər. Qərbin qədim dövr tarixçilərinin bildirdiklərinə görə, Kürd dövlətinin rəhbərləri məğlubiyyətdən ugratdıqları Babilon ölkəsinə məxsus olan uyqarlığa da sahib oldular.

Hammurapi ölkədə ədaləti yaşatmaq, ziyankarları və qatilləri məhv etmək, xalqının üstündə günəş kimi doğaraq dünyanı aydınlatmaq üçün Tanrı Manrunun vəzifələndirdiyi bir çoban olaraq idarə etdiyim xalqıma heç bir zaman zülm etmədim və tənbel olmadım. Mənim yaxşılıqsevər kölgəm ölkəmdəki bütün şəhərlərin üzərinə yayıldı. Şumer və Akkad ölkəsi insanlarını da bağrıma basdım. Onları sülh içində idarə etdim. Mənim mövcudluğum onları da qorudu. Güclü olanın zəif məhv etməməsi üçün, yetimlərə və dullara haqlarını qorumaq üçün ölkədə ən yaxşı ədalət quraraq, bunları qoruyacaq qanunları bildirmək üçün bu lövhəyə dəyərli sözlərimi yazdım. Adil bir kral olaraq mənim varlığım önündə ilsak edirəm (Hammurapi qanunları - ön söz. Səh -160).

Beləliklə, Kürd Kassit dövləti Babil fəth edib öz ərazisinə qatdığı zaman bu ölkə üzərində sosial - iqtisadi, idarəetmə və mədəni bir vaxtda inkişaf edən xəzinə vardı. Kassitlər də Babil almada öncə böyük bir dövlətin təmsilçiləri idilər. Qaldı ki, Hammurapi monarxiyasının da Kassitlərin atası olan Quti ölkəsindən eyni bir biçimdə miras olaraq bir çox şeylərin dövr almasına, bu da alimlər tərəfindən təsdiq edilməkdədir.

Quti və Hurrilər dövründə atı daşıma və çəkmə vasitəsi kimi ilk dəfə insanlıq Kassitlər zamanında minik heyvanı kimi də istifadə etmişlər.

Bu tapıntıdan həm bir yerdən başqa yerə tez getmək məqsədi üçün, həm də müharibələrdə hərbi vasitə kimi də yararlanırdılar. Digər tərəfdən də Neolitin vaxtından ən önəmli şəkildə rast gəldiyimiz və tarixçilərin təxminlərinə görə, hələ palçıqkən üst-üstə qoyularaq inşa edilən kərpic ilk dəfə Kassit dövlətində içinə saman qarışdırıb gündə qurudulmaqla inşaatda istifadə edilmişdir. Aradan 3500 il keçməsinə baxmayaraq, kərpic Ön Asiyanın inşaatında ən başlıca vasitədir.

Araşdırı: Tahir Süleyman

Qafqazda Şəddadi Kürd dövləti

(Əvvəli ötən saylarımızda)

Qeyd etmək lazımdır ki, gürcü mənbələrində göstərilən bu hadisə obyektivliyi ilə fərqlənən Münəccimbaşının "Cami əd-düvəl" əsərinin "Şəddadilər" fəslində tamamilə başqa tərzdə təsvir edilmişdir. Burada göstərilir ki, 417 (1026/1027) –ci ildə Abxaz çarı Arran ölkəsinə hücum edib Şəmkürü bir neçə gün mühasirə etdi. Fəzl isə böyük bir qoşunla ona qarşı hərəkət edib

Göstərilən əsəri, IX cildi, səh. 153-154). Qeyd etmək lazımdır ki, xəzərlərlə Fəzlin bu müharibəsi haqqında İbn əl-Əsir tərəfindən verilən məlumata başqa mənbələrdə təsadüf edilmir. Fəzlin göstərilən müharibədə on min adam tələfat verməsi haqqında olan xəbəri qəbul etsək, bu hadisənin Şəddadilər dövlətinə çox böyük zərbə olduğunu müəyyən etmək olar. bundan başqa İbn əl-Əsirin

dur ki, Fəzl böyük oğlu Musanı vəliəhd seçmişdi. Görünür, bu və sair səbəblər Əskuyeni atasına qarşı qiyam qaldırmağa məcbur etmişdir. Fəzl oğlu Əskuyenin qiyamını yatırmaq üçün Musanın başçılığı altında Beyləqana qoşun göndərmişdi. Musa Beyləqanda olan qardaşı üzərinə hücum etdiyi zaman 38 gəmi ilə Şirvanda olan ruslar Araz çayı vasitəsilə üzərək bu nahiyəyə gəlmişdilər. Musa ibn

və hərəkət etmək məqsədi güdmüşür. Lakin V. Minorskinin əlavə etdiyi materialdan məlum olur ki, onun fikrincə körpünün tikilməsi əsasən hərbi məqsəd daşıyır (V. Minorski. Şəddadilər, səh. 45). Belə bir fikri M. Altmanın kitabında da görmək olar (M.M. Altman. İstoriçeskiy oçerk qoroda Qyandji. Baku 1949. səh. 23). Qeyd etmək lazımdır ki, XI əsrin əvvəllərində Azərbaycan feodal dövlətləri Rəvvadilər və Şəddadilər arasında bəzən feodalizm dövrünə xas olan çəkişmə mövcud idi. Əsasən Azərbaycan ərazisində yerləşən rəvvadilər Muğana hücum etmişdilər. Bunu Qətran Təbrizinin qəsidələrindən də müəyyən etmək olar (Kəsrəvi Təbrizi. Göstərilən əsəri, II cild, səh. 95). Qətran Təbrizinin şərlərindən aydın olduğu kimi Rəvvadilər sülaləsindən olan Təbriz hakimi Vəhsudan o zaman Azərbaycana gələn oğuzlardan bir dəstəsini Şəddadilərin üzərinə göndərmişdi (M. X. Şərifli. Rəvvadilər dövləti haqqında, Az. SSR EA Tarix İnstitutu əsərləri,

Fəzlun " adlanırdı (Həmdullah Qəzvini. Nüzhet əl-qulub, səh. 84). Fəzlin Arazdan cənuba keçməsi, şübhə yoxdur ki, Rəvvadiləri narahat etməyə bilməzdi. Buna görə də Fəzl müəyyən tədbirlər görməli idi. Arazın cənub tərəfi ilə müntəzəm rabitə yaratmaq üçün Araz üzərindən belə bir körpünün salınmasına ehtiyac var idi. Qeyd etmək lazımdır ki, ümumiyyətlə Azərbaycan ərazisində Araz üzərindən bir neçə yerdə körpü mövcud idi. Fəzlin tikirdiyi körpü isə güman edildiyinə görə Xudafərin adlanan körpü olmalıdır (V. Minorski. Şəddadilər, səh. 27). Xudafərin körpüsü indi dağılmışsada qalan hissələrindən onun möhkəm tikildiyini və çox mühüm əhəmiyyətə malik olduğunu görmək olar. (Qeyd etmək lazımdır ki, Araz çayı üzərində iki Xudafərin körpüsü olmuşdur. On beş və on bir aşırımlı körpülər. Yazılı mənbələr on beş aşırımlı Xudafərin körpüsünün VII əsrdə Sasanilər sülaləsi dövründə tikildiyini göstərir. On bir aşırımlı körpü isə yuxarıda

döyüşə başladı və onu qaçmağa vadar etdi. Baqratın 10.000-dən artıq əsgərini qırdı, Abxaz hakimi məğlub olub geri qayıtdı. (V. Minorski. Şəddadilər, səh. 17.) Gəncə əmiri Fəzl ilə Abxaz çarı III Baqrat arasında baş verən Şəmkür müharibəsi haqqında yuxarıda göstərilən hər iki mənbənin ziddiyyətli məlumatı məsələni obyektiv surətdə aydınlaşdırmaq üçün üçüncü bir mənbənin olmasını tələb edir. Lakin hələlik əlimizdə digər bir mənbə olmadığı üçün bu müharibənin gedişi və nəticəsi haqqında qəti fikir yürütməyi lazım bilmədik. Bunu da qeyd etmək lazımdır ki, hər iki mənbənin ehtiras hissi ilə tərtib edildiyini görmək çox da çətin deyildir. IV Baqratla (1027-1072) Gəncə əmiri Fəzl arasında müharibə olması haqqında yenə də gürcü mənbələrində məlumat verilir. (M. F. Brosse. Histoire de l'Arménie. səh. 316-317) Fəzlin xəzərlər üzərinə hücum etməsi haqqında İbn əl-Əsir 421 (1030)-ci il hadisələri ilə əlaqədar məlumat verir. O yazır ki, Kürd Fəzlun 421 (1030)-ci ildə xəzərlər üzərinə hücum etdi. Onlardan çox adam qırdı, əsir tutdu və böyük miqdarda qənimət aldı. Öz ölkəsinə qayıdanda o çox yavaş gedirdi, xəzərləri tamamilə darmadağın etdiyini düşünərək özünü təhlükəsiz hesab edirdi. Lakin xəzərlər onları təcili olaraq qovub adamlarından və onlara gələn könüllülərdən on mindən artıq öldürərək, topladıqları qənimətləri və müsəlman qoşunlarının mallarını əllərindən alıb geri qayıtdılar. (İbn əl-Əsir.

bu məlumatından aydın olur ki, Şəddadilər dövlətinin qoşunu əsas etibarilə iki hissədən, yeni müntəzəm daimi qvardiyadaan və könüllülərdən ibarət idi. qoşuna bilavasitə şəddadi əmirləri (padşahları) özləri başçılıq edirdilər. Şəddadi dövlətinin hərbi qüvvələri və onların sayı barədə məxəzlərdə məlumat verilmir. Yalnız Münəccimbaşının "Cami əd-düvəl" əsərinin "Şəddadilər" fəslindən görüldüyü kimi, 1026-cı ildə abxaz çarı Arrana hücum etdiyi zaman Fəzl böyük bir qoşunla onu qarşılayır və onun on mindən artıq əsgərini qırır. (V. Minorski. Şəddadilər, səh. 17). Düşmən hərbi qüvvələrinə on min nəfər tələfat verən bu "böyük qoşun" şübhəsiz ki, miqdarca düşmən qoşunlarından çox olmalıdır. 421 (1030)-ci ildə Fəzlin oğlu Əskuyə atasına qarşı qiyam qaldıraraq Beyləqanda müstəqil olmuşdu. Əskuyə qoşun toplayaraq atasına və qardaşı Musanın əleyhinə çıxmışdı. (Yenə orada) Beyləqan Arran dövlətinin tərkibində idi. Əskuyə buradan atasının əleyhinə çıxaraq Beyləqanı müstəqil etmişdi. 505 (1111/12)-ci ildə Məsud ibn Namdarın topladığı yerli məlumatdan da Beyləqanın bəhs edilən dövrdə Şirvan və Gəncədən asılı olmadığı göstərilir (V. Minorski. Şəddadilər, səh. 45). Beləliklə güman etmək olar ki, Əskuyə atasının əleyhinə çıxaraq Beyləqanda müstəqil olmuşdu. əskuyənin atasına qarşı qiyam qaldıraraq müstəqil olmağa vadar edən səbəblər məlum deyildir. Lakin təkə bu məlum-

Fəzl ruslarla razılışaraq onları gəmilərdən çıxarıb özünə kömək etmək üçün Beyləqana gətirdi. Onların köməyi ilə Beyləqanı tutdu və qardaşı əskuyeni əsir edərək öldürdü (V. Minorski. Şəddadilər, səh. 17). Beləliklə, qiyam yatırıldı, Beyləqan yenidən Şəddadilər dövlətinə qaytarıldı. Fəzlin uzun müddətli hakimiyyəti dövründə bir sıra böyük müharibələr və daxili ara müharibəsinin olmasına baxmayaraq, o, ölkənin və dövlətin daxili işləri ilə məşğul olurdu. Fəzl etdiyi müharibələrin əksəriyyətində qələbə çalmışdı. onun dövləti feodal monarxiya tipli dövlət idi. Bu dövlət feodal münasibətlərinin inkişaf etdiyi dövrdə meydana gəlmiş və inkişaf etmişdi. Əldə olan çox az məlumatdan aydın olur ki, Fəzl müharibələrdən və hərbi işlərdən başqa ölkənin iqtisadi məsələlər, xüsusilə ticarət münasibətləri məsələsi ilə də məşğul olurdu. Münəccimbaşının "Cami əd-düvəl" əsərindən görüldüyü kimi, Fəzl 418 (1027/28)-ci ildə Araz çayı üzərində böyük və möhkəm bir körpü tikirmişdir. Bu körpünü Münəccimbaşını "əsəri-əzimi" adlandıraraq onun böyük bir abidə olduğunu göstərir. (Yenə orada.) Araz çayı üzərində belə bir körpünün salınması həqiqətən böyük bir tarixi əhəmiyyətə malik idi. Bu körpünün tikdirilməsini iki nöqtə-nəzərdən qiymətləndirmək olar. V. Minorski qeyd edir ki, Fəzl Araz çayı üzərində belə bir körpünü tikirməklə ya ticarət, ya da Azərbaycan torpaqlarına hücum

Bakı 1957, XI cild, səh. 31). Məlum olduğu kimi hələ I Fəzl Arazın cənub sahillərinə çatmışdı. Qaracadağ nahiyəsində təqribən əlliyyə qədər kəndi əhatə edən bir nahiyə "Cilan –

göstərilirdi kimi 1027-ci ildə Şəddadi hökmdarı I Fəzl tərəfindən tikilmişdir. -Namiq Həsənov)

(ardı var)

Səhifəni hazırladı: **Namiq Həsənov**

1947-ci il. Mustafa Bərzani və onun kürd peşmərgələri Azərbaycanda

1946-cı ilin dekabrında İranda Mehabad respublikası süqut edir. İranın baş nazir Qəvame-Səltənə ilə Mehabadın lideri Qazi Məhəmməd arasında avqustda Tehrandə bağlanmış razılaşma pozulur və şah qoşunları həm Təbrizi, həm də Mehabadı ələ keçirir. 1947-ci ilin 30 martında Qazi Məhəmməd, qardaşı Sədr Qazi və Mehabad respublikasının müdafiə naziri Seyf Qazi dar ağacından asılır.

Şah qoşunlarına qarşı müqaviməti yalnız respublikanın Baş komandanı, general Mustafa Bərzani davam etdirir. 44 yaşlı Bərzani sonunda qüvvələr nisbətinin bərabər olmadığını və məğlubiyətin qaçılmazlığını anlayaraq İrani tərk etmək və SSRİ-yə keçmək qərarına gəlir. 1947-ci ilin iyununda o, silahlı dəstəsi ilə Naxçıvanla sərhədi keçərək Azərbaycan ərazisinə, Culfaya daxil olur. Beləliklə, Bərzaninin və tərəfdarlarının 12 il davam edən SSRİ dövrü başlayır. Həmin dövrün bir neçə ili Azərbaycan SSR-də keçir.

* * *

SSRİ ərazisində dəfələrlə Bərzani ilə ünsiyyətdə olmuş əfsanəvi Sovet əks-kəşfiyyatçısı Pavel Sudoplatov (1907-1996) özünün 1990-cı illərdə işıq üzünə görün "Xüsusi əməliyyatlar" adlı memuarlarında xatırlayır: "Bərzani SSRİ-yə gəlməzdən bir müddət əvvəl İrandakı kürd üsyançıların rəhbərləri şahın qurduğu tələyə düşürlər: onlar danışıqlar üçün Tehrana çağırılır, burada həbs edilir və edam olunurlar. Yalnız Bərzani həmin qismətdən qaça

bilir. Şah onu danışıqlara dəvət edəndə, Bərzani cavab verir ki, yalnız bir halda Tehrana gələ bilər - əgər şah özünün ailəsini girov kimi Bərzaninin mənzil-qəragahına göndərsə. Şahla ilkin danışıqlar davam edən müddətdə isə o, qüvvələrinin böyük hissəsini İranın şimal rayonlarına, SSRİ ilə sərhədin yaxınlığına yerləşdirir".

1947-ci ilin iyununda SSRİ Daxili işlər nazirinin müavini Vasili Ryasnoy Stalınə məruzə edir: "Bu ilin 15 iyununda Naxçıvan 41-ci sərhəd dəstəsinin hərbi müşahidəsinə görə, Sovet-İran sərhədindən cənub-qərbində İran təyyarələri peyda olaraq Ağgöl gölündən (İran) cənuba doğru uçuşlar keçirib. Onlar bizim ərazilərimizə 200 metrə qədər məsafədə daxil olublar. Elə həmin dövrdə bir neçə bomba partlayışı da qeydə alınıb".

Qonşuların qeyri-adi hərbi fəallığının səbəbləri Moskva üçün sirr deyildi. Vasili Ryasnoyun həmin məruzəsində deyilirdi: "Əldə olunmuş bilgilərə görə, İran Kürdüstanında, Uşnu rayonunda (Urmiyə gölündən cənub-qərbə) 1947-ci ilin martından başlayaraq İran hökumət qoşunları ilə İraqdakı bərzan tayfasının tərk silah olmaqdan imtina etmiş üzvləri arasında hərbi əməliyyatlar başlayıb. Kürd bərzan tayfası 1945-ci ildə İraqdan köçərək İranda məskunlaşmış".

Beləliklə, əvvəl İraqda, sonra isə İranda məğlubiyətə düşən olmuş molla Mustafa Bərzani kor dalana sıxışdırıldığını yaxşı anlayaraq yeganə qurtuluş yolunu Azərbaycan ərazisinə keçməkdə görürdü. Onun hərbi birləşmələri Maku yaxınlığında şah qoşunlarını məğlub edərək SSRİ sərhədinə doğru hərəkət edirdilər.

Pavel Sudoplatov memuarlarında sərhəddə toplaşmış Bərzani tərəfdarlarının sayı barədə yazır: "Sərhədi keçən Bərzani tərəfdarlarının sayı 2 minə yaxın döyüşçüdən ibarət idi, elə bir o qədər də onların ailə üzvləri vardı". Ancaq digər Sovet əks-kəşfiyyatçısı - Vadim Udilov isə özünün "SSRİ-də terror aktları və təxribatlar" kitabında onların sayının 500 nəfər olduğunu yazır.

İyunun 15-də İran təyyarələrinin bombardmanı altında Araz çayı boyu sərhədə ilk kürd dəstəsi yaxınlaşır. Dəstədən 2 nəfər Sovet sahilinə keçərək Mustafa Bərzaninin Stalınə

məktubunu sərhəd komissarına təqdim edir. Ancaq Moskvadan cavab gecikir. 16 iyununda səhər tezdən İran sərhədində öz şəxsi mühafizəçilərinin əhatəsində Bərzani də peyda olur və dəstəsinin SSRİ-yə üzüb keçməsinə icazə üçün danışıqlar aparmaq istəyir. Ancaq sərhədçilərə yalnız bir tapşırıq verilmişdi: diskussiyaya girməmək, sərhədi pozan kürdləri isə saxlamaq və tərk silah etmək.

İyunun 17-də kürdlərin vəziyyəti daha da çarəsizləşir və Araz çayı ilə əvvəlcə yaralılar və taqətdən düşən bir qrup silahlı keçərək Naxçıvan ərazisinə daxil olur. Bu 160 nəfərdən 40 odlu silah götürülür. Çayın o biri sahilindən müşahidə aparan Bərzani öz tərəfdarlarının sərhədçilər tərəfindən atəşə tutulmadığını gördükdə, iyunun 18-də dəstəsinin qalan üzvlərinin də çayı

keçməsinə göstəriş verir. Bu vaxt kürdlər silahlarının bir hissəsini İran tərəfdəki qamışlıqlarda gizlədərək sərhədi keçirlər. İyunun 19-da SSRİ Daxili işlər nazirliyi əməliyyatın

nəticələrinə dair Stalınə məlumat göndərir: "İyunun 18-i axşama qədər Molla Mustafa Bərzaninin başçılığı altında kürd dəstəsi Sovet ərazisinə keçib. Onların ümumi sayı 499 nəfərdir. Kürdlərdən götürülüb:

303 tüfəng, 5 avtomat, 55 tapança, 54 qumbara, 13 binokl, 13 min patron. Saxlanılmış kürdlər Naxçıvan şəhərinə aparılıb və burada sərhədçilərin mühafizəsi altındadırlar".

İran sərhəd komissarı tezliklə Sovet həmkarına müraciət yollayaraq Bərzani və tərəfdarlarının təhvil verilməsini təklif edir. Müraciətdə deyilirdi: "Dostluq münasibətlərimizin pozulmaması naminə xahiş edirik ki, 400 əclafı geri qaytarasız". Ancaq Sovet tərəfi bu xahişə məhəl qoymur. Bununla da, Bərzaninin və onun kürdlərinin əvvəlcə çox qısa müddət çəkəcəyi fərz edilən, ancaq 12 ilə qədər davam edən "Sovet dövrü" başlayır.

* * *

Bir müddət Culfada saxlandıqdan sonra, kürdlər Abşerond yerləşdirilirlər. Bərzani isə qısa müddət Şuşada qalır, sonra isə Bakıya köçürülür. Onun Sovet rəhbərliyinə "sosializm uğrunda mübarizəyə hazır olduğuna" dair söylədiyi nitqlər isə istər Mircəfər Bağirovda, istərsə də Moskvadan gələn emissarlarda xəff ironiya doğrur. Sovet tərəfində əsas təəccüb yaradan cəhətlərdən biri kürdlərdə çox güclü inkişaf etmiş tayfa-nəsil münasibətləri idi. Onlar Bərzanini az qala ilahiləşdirirdilər və bu cür geridə qalmış ictimai münasibətlərlə sosializm quruculuğuna dair vədlər qətiyyətlə bir-birinə uyuşmurdu.

Odur ki, Sovet rəhbərliyi bu arxaik münasibətləri heç olmasa yumşaltmaq, kürdlərin cəmiyyətə assimilyasiyasına nail olmaq üçün hətta kürdləri Bərzanidən bacardıqca təcrid də edirdi. Üstəlik, kürdlərin arasında kommunist təbliğatı aparmaq, yaxud oraya öz adamlarını salmaq cəhdləri də uğur gətirmirdi - kürdlər yadlar üçün qapalı idilər. Bununla bağlı, Pavel

Sudoplatov bir epizodu da xatırlayır - artıq Daşkənddə olanda onların Bərzaninin əhatəsinə informator yerləşdirmək cəhdləri həmin şəxsin izsiz-tozsuz yoxa çıxması ilə nəticələnir.

* * *

1947-ci ilin payızında Sudoplatov Bərzani ilə görüşüb danışmaq üçün nazir Abakumov tərəfindən Bakıya göndərilir. O, memuarlarında bu barədə yazır:

"Mən Bərzaniyə TASS-ın (Sovet İttifaqı Teleqraf Agentliyi) baş direktorunun muavini və Sovet hökumətinin nümayəndəsi kimi təqdim olundum. əyatımda ilk dəfə idi ki, əsl feodal ilə rastlaşdım. Bununla belə, Bərzani mənə fərasətli siyasətçi və təcrübəli hərbi rəhbər təsiri yaratdı. O dedi ki, son yüz ildə kürdlər farslara, iraqlılara, türklərə və ingilislərə qarşı 80 dəfə üsyan qaldırıb və onların 60-ından çoxunda kömək üçün Rusiyaya müraciət edərək adətən yardım alıblar. Cavab olaraq mən elan etdim ki, Sovet tərəfi Bərzaninin və onun zabitlərinin bizim hərbi məktəb və akademiyaımızda xüsusi təlim keçməsinə razıdır. Həm də ona bildirdim ki, kürdlərin Azərbaycandan Orta Asiyaya köçürülməsi müvəqqəti xarakter daşıyır və onların Kürdüstanı qayıtmaqları üçün şərait yetişsənə qədər davam edəcək..."

Sudoplatov xatirələrində daha bir maraqlı məqama toxunur: "Abakumov mənə Bərzani ilə söhbətlərin nəticələrini, habelə Stalinin kürdlərin hərbi tədris müəssisələrində təhsil almalarına razılıq verdiyini Mircəfər Bağirovla bölüşməyi qadağan etmişdi. Məsələ ondadır ki, Bağirov Bərzanidən və onun adamlarından İran Azərbaycanında vəziyyəti destabilizasiya etmək üçün yararlanmaq niyyətindəydi. Ancaq Moskvada fərz edirdilər ki, Bərzani İranda yox, məhz İraqda daha lazımlı ola bilər - oradakı ingilispərəst rejimi devirmək üçün..."

* * *

1947-ci ilin oktyabrında Bərzani Azərbaycan kommunistlərinin rəhbəri Bağirova öz məktub-memorandumunu yollayır. O, Bağirovdan aşağıdakı məsələlərə münasibət bildirməsini xahiş edir:

"1. Tərəfdarlarım ilə görüşməyə icazə verilməsi.

2. Onların təhsili üçün şəraitin yaradılması.

3. Aylıq bülletenin çapının təşkil edilməsi.

4. BMT-yə kürdlərə münasibətdə yeridilən ədalətsiz siyasətlə bağlı şikayətin göndərilməsi.

5. Stalinlə görüşün təşkil olunması".

Noyabrın 15-də o, Bağirova daha bir məktub yollayır. Bərzani məktubunda Bağirovu "Şərq xalqlarının rəhbəri" adlandırır. "Biz taleyimizi Sovet dövləti ilə bağlamağı vacib saydıq, çünki, bu hakimiyyət azadlığın dayağı və xalqların ümididir", - Bərzani yazır. Həmin məktubunda o, "çox məşəqətli, incidilmiş və təhqir olunmuş vəziyyətə düşən azadlıq hərəkatı döyüşçülərinə diqqət ayırmasını" xahiş edir.

(Ardı var)

Məmməd Süleymanov

EHMEDÊ XANÎ HAYATI VE ESERLERİ

"Ehmedê Xanî" kimdir, nerelidir?

Miladî bin yıllarında Hakkari'nin Çukurca ilçesi civarında, Azerbaycan yöresinden gelip Bağdat ve Şam yörelerine gitmekte olan ticaret kervanlarının yolu üzerinde bir han (Kürtçesi: Xan) inşa edilir.

Zamanla bu han etrafında "Xan" adında bir köy kurulur. Bu köy'e önce Ehmedê Xanî'nin aşireti olan "Xanîler", daha sonraları da Mehmûdî aşiretinin diğer iki kolu olan "Pinyanişiler" ve "Ertüşiler" yerleşirler. Bunların yerleşmesiyle birlikte biraz daha büyüyen Xan köyü, bu üç aşiret kolunun ihtiyaçlarına cevap vermeyecek bir nüfusa ulaşınca, önce Pinyanişiler ve Ertüşiler, daha sonraları da Xanîlerin bir kısmı Xan köyünden ayrılırlar.

Xanîler'in bilinen eski liderlerinden biri olan ve ailesi ile birlikte Van'ın Hoşab ilçesi civarına yerleşen Mîr Hasan, savaş ve saldırılar sonucu yıkıma uğrayan Zerînak kalesi'nin onarım işlerinden sorumlu olmak üzere "Dizdar" (Kale Ağası) olarak tayin edilir.

Mîr Hasan'ın vefatından sonra yerine oğlu Mîr Süleyman, onun vefatından sonra yerine oğlu Mîr Abdurrezzak, onun da ardından yerine "Büyük Şeyh Abdurrahman" olarak meşhur olan oğlu "Mîr Abdurrahman Xanî" geçer.

Van ve çevresi 16. yüzyılın ilk yarısında Şah Tahmasb yönetimindeki Safeviler tarafından işgal edilince, Abdurrahman Xanî ailesiyle birlikte Bayezîd'e (Doğubayazıt) göç eder ve burada Mehmûdî aşireti içerisinde kendine yer bulup "Doze Sor" (Kızıl kale) civarına yerleşir. O dönemde adı geçen kalenin hakimi olan Mîr Necmeddîn Mahmûdî çok saygı gösterdiği Şeyh Abdurrahman Xanî'yi "Kale Kadısı" olarak atar ve Şeyh Abdurrahman vefat ettiği 1534 yılına kadar bu görevde kalır.

Şeyh Abdurrahman'ın vefatından sonra kalenin idaresi oğlu Mîr Rüstem'e verilir. Ancak osmanlıların Kürt Celalî aşiretine karşı takındıkları olumsuz tutum karşısında, Celalî aşiretine destek çıkmayan kale ahalisinin bu durumunu içine sindiremeyen Mîr Rüstem görevinden istifa eder ve ailesiyle birlikte Bayezîd'in (Doğubayazıt) merkezine yerleşir. Mîr Rüstem'in vefatından sonra yerine Xanîler ailesinin "Mela" (Molla) ünvanını aldığı bilinen ilk ferdi olan oğlu İyad (veya Eyad) geçer. Fıkıh ilmindeki derinlemesine bilgisinden dolayı Mela olarak meşhur olan bu zatın vefatından sonra yerine oğlu İlyas geçer. İşte kendisi de ilim tahsil edip, icazet alan ve Bayezîd'de "Müderres"lik yapan İlyas, Ehmedê Xanî'nin babasıdır. Annesinin adı Gülnigar'dır.

Ehmedê Xanî 1651 yılında Doğubayazıt'ta doğmuş 1707 yılında Doğubayazıt'ta vefat etmiştir. Hiç evlenmemiştir.

Osmanlılar zamanında Bayezîd olarak ifade edilen yer, günümüzde Kürtçe: Bazîd, Türkçe: Doğubayazıt olarak söylenir, yazılır.

Kimileri Xanî'nin kökeni olan "Xanîyanî" aşiretinin yaşamış olduğu "Xan" köyünden dolayı, Ehmedê Xanî'yi Hakkari'li olarak kabul et-tir-meye çalışmaktadır.

Kimileri de Van'ın Hoşab ilçesi civarında Hakkari'nin Xan köyünden göç edenlerin yaşadığı "Xanîyanî" aşiretinin devamı kabul edilen yaklaşık 50 köylerinin bulunmasından dolayı, Ehmedê Xanî'yi Van'lı olarak kabul et-tir-meye çalışmaktadır.

Oysa ki yukarıda da detaylı bir şekilde anlatıldığı gibi "Xanîyanî" aşireti Hakkari-Çukurca-Xan köyünden Van-Hoşab'a göç eder 4 kuşak burada yaşadıkdan sonra, Şeyh Abdurrahman Xanî ve ailesi Doğubayazıt'a göç ederler. Doğubayazıt'ta da 4 kuşak yaşadıkdan sonra Ehmedê Xanî dünyaya gelir. Dolayısıyla "Hakkari'li", "Van'lı"dır demek yersizdir, gerçeklik payı yoktur.

Doğrusu: Ehmedê Xanî 1651 yılında Doğubayazıt'ta doğmuş 1707 yılında Doğubayazıt'ta vefat etmiştir. "Ehmedê Xanî Hazretlerinin Türbesi" Doğubayazıt'tadır. Hala da Doğubayazıt halkı ve yurdun dört bir yanından ve yurtdışından gelen ziyaretçiler tarafından ziyaret edilmektedir.

Doğubayazıt halkı günümüzde de "Serê Xanî Baba" (Xanî Baba'nın Başı İçin) diye yemin eder. Bu yemini yapana inanır. Yalan yere bu yeminin edilemeyeceği inancı yüksektir.

Doğubayazıt ilçesinde "Xanî Baba" yada "Ehmedê Xanî" ile başlayan işyeri isimlerine, tabelalara sıkça rastlanır. "Ehmedê Xanî Parkı", "Xanî Baba Turizm", "Xanî Baba Lokantası", "Xanî Baba Çay evi", "Xanî Baba

Manavı", "Xanî Baba Kuaför Salonu", "Ehmedê Xanî Pasajı" gibi.

Araştırmacı, tarihçi, yazar ve bu konuya önem veren kuruluşlar tarafından "Ehmedê Xanî Resmî" olarak bu konuda yayınlamış olduğum resim ortak kabul görmüştür.

İsminin "Ehmedê Xanî" olarak okunup yazılması gerekirken, "Ahmed-i Hani" olarak Türkçeleştirilmesi, isminin doğru yazılıp okunmaması üzücü bir durumdur. Bunun tek nedeni Kürtçe dilinin 2009 yılına kadar yasaklı bir dil oluşudur. Kürtçe alfabe ile yazmanın yasak olmasıdır. Oysa ki kabul gören bir doğru var ki, özel isimler, şahıs isimleri başka bir dile çevrilemezler. Anlamı nedir diye tercüme edilebilirler ama isim kendi anadilinde nasıl okunup yazılıyorsa diğer dillerde de öyle okunup yazılmalıdır. Yani "Ehmedê Xanî".

Eğitim durumu:

Ehmedê Xanî, Bayezîd'de bulunan Muradiye Medresesi'nde eğitim görmüştür. Daha sonraları Ahlat, Urfa, Bitlis, Cizre, Bağdat, ve Mısır'da bulunan değişik medreselerde eğitimini tamamladıktan sonra Bayezîd'e dönerek bir mescit ve medrese kurarak imam ve Öğretmen'lik yapmaya başlamış ve vefat ettiği tarihe kadar ders vermeye devam etmiştir.

Okuma-yazma bilen, aydın bir aşiret'e mensub olan Ehmedê Xanî 14 yaşında Mîr Muhamed'in divan katipliğini yapmış, daha sonraları Muradiye Medresesinde imamlık ve Öğretmenlik (Müderres) görevlerini birlikte sürdürmüştür.

Mezhebi, tarikatı ve tasavvuf anlayışı

Ehmedê Xanî'nin eserleri incelendiğinde Kürt alimlerinin büyük çoğunluğu gibi fiki mezhep olarak Şafii, itikadi mezhep olarak Sünnî-Eş'arî, tarikat olarak Nakşibendî olduğu anlaşılmaktadır.

Ancak Xanî'nin tarikat ve tassavuf anlayışında cahil ve sahtekar Şeyh ve Sofu'lara yer yoktur. Nitekim

"Nubehara Biçûkan"ın 7. kıtasının giriş veczinde Şeyh'lik ve sofuluğun ancak keramet, ilim, okuma ve amel dinamikleri ile bir hüviyet kazanacağına ve bağlanılan tarikat'ın İslam şeriat'ına uygun olması, dolayısıyla İslam'ın tasvip etmediği hurafelerle dolu bir tarikat olmaması ve sofu'nun inzivaya çekildiği her zaviye'nin (ibâdet için çekildiği tenhâ yer), bir ilim hücreci olarak sağlam bilgilerin edinildiği bir yer olması gerektiğine dikkat çekmektedir.

Askeri ve siyasal açıdan:

Ehmedê Xanî'den önceki dönemlerde başlayıp Kürtler ve Xanî üzerindeki etkileri Xanî döneminde de devam eden hadiselerin başında Osmanlı-İran savaşları gelmektedir. Kürtler ve toprakları bu iki rakip güç arasında şiddetli bir mücadele ve çatışma alanı haline gelmiş ve en büyük zararı da Kürtler ve toprakları görmüştür. Yaşanan savaşlarda Kürtlerin bir kısmı Osmanlıların, bir kısmı da İranlıların yanında yer alırlardı. Böylece Kürt beylikleri Osmanlı ve İran İmparatorlukları uğruna birbirlerinin kanını dökmekten de çekinmezlerdi.

İran Safevilerini yöneten Şah İsmail, topraklarını genişletmek amacıyla Kürt mıntikasını işgal ettiğinde, 12 Kürt emiri özerk yönetimlerini Şah'a bırakmak ve kendisine bağlılıklarını belirtmek için Tebriz'e gittiklerinde tutuklanıp zindana atılırlar. Daha sonra serbest bırakılanlar da Kürtlerin İran yönetimine güvenleri artık sarsılmıştır. Osmanlı padişahlarından Sultan selim zamanında Kürt beyleri özerk yönetimlerini kendileri yönetmek şartıyla Sultan selim'e bağlılıklarını ilan etmiş ve 1514 yılında Osmanlı-İran arasında yaşanan Çaldıran

savaşında Osmanlı padişahına yardım ederek, İran Safevilerinin yenilgiye uğramalarına büyük katkıları olmuştur.

Kürtler'in Osmanlı Sultan'ı Selim'e destek verme nedenleri:

1- Kürt beyliklerinin Osmanlı devleti tarafından tanınması

2- İran devletinin Şii, Osmanlıların ise Kürtler gibi Sünnî oluşu

3- Şah İsmail'in daha önceleri mezhep taasubuyla hareket ederek Sünnî Kürt beylerini azledip yerlerine Kızılbaş yöneticiler tayin etmesi

Çaldıran savaşı zaferinden sonra Kürt coğrafyasının değişik mühitlerinde toplam 55 Kürt beyliği kurulmuş. Yavuz sultan Selim ile yapılan anlaşmaya göre bu beylikler kendi içişlerinde serbest fakat her hangi bir dış saldırıda osmanlı'ların yanında yer alacaklardı.

Kürt beylerinin de yardımıyla İran Safevilerinin elinde bulunan Bağdat, Osmanlı toprağına katıldıktan sonra, 1639 yılında Osmanlı-İran arasında "Kasr-ı Şirin" anlaşması imzalanır. Bu anlaşma ile Kürt toprakları ikiye bölünür. Doğu mıntikaları İran, diğer mıntikalar da Osmanlı payına düşer.

Ehmedê Xanî, Osmanlı-İran arasında yaşanan savaşlarda en büyük zararı Kürtler'in çektiğini "Mem û Zîn" eserinde 221-225 beyitleri arasında şöyle dile getirmiştir;

Bu Rom ve Farslar Kürtleri kuşatmışlar
Kürtlerin tümü dört tarafa dağılmışlar

Kürt kabilelerini bu ikili cephele
İmha okları için hedef seçmişler

Sınırların tespitinde anahtar olan Kürtlerdir
Aşiretleri sınırlar üzerinde sağlam setlerdir

Birer denizi andıran Romlar ve Acemler
Ne zaman ortaya çıkıp harekete geçseler

Kürtler her taraftan kızıl kana bulanırlar
Berzah gibi onları birbirinden ayırırlar

Xanî'yi etkileyen olaylardan biri de 1608 yılında İran Safevileri ile Kürtler arasında yaşanan ve Kürt direniş hareketinin önemli direniş halkalarından biri sayılan "Dımdım Kalesi" olayıdır.

1660 yılında Bitlis, Hakkari ve Amediye beylikleri Osmanlı hakimiyetine girmişlerdi. 1666 yılında Bağdat seferine giden Osmanlıların yanında yer almadığı ve zaferini kutlamadığı gerekçesiyle Bitlis beyi Abdalhan'ın üzerine büyük bir kuvvetle gidilecek beyliğine son verilir ve maddi-manevi bütün varlığına el konulur. İlginç tarafı ise Bitlis Kürt beyliğinin ortadan kaldırılması hareketına başta Mehmûdî aşireti olmak üzere bir çok Kürt beyi de çok sayıda savaşçı güç ile Osmanlı Sultanı yanında yer almasıdır.

Ehmedê Xanî, gerek kendisinden önceki süreçlerde, gerekse kendi zamanında meydana gelen askeri ve siyasal olaylardan etkilenmiş, bu olaylar Xanî'nin ulusal düşüncelerinin şekillenmesinde önemli rol oynamışlardır.

Osmanlı imparatorluğu zamanında baş gösteren isyan ve karışıklıklar sonucu değişik uluslar, başlarının çaresine bakıp devletleşme yolunda çaba sarfederken, Kürt beylikleri ya dağılma sürecine girmiş yada kendi aralarında kavgalı olmuşlar, bir türlü kendi aralarında birliktelik sağlayamamış bir lider etrafında bir araya gele-memişlerdir.

Sahip olduğu öngörü ile geleceği iyi gören Ehmedê Xanî'nin en büyük ulusal arzusu, Kürtlerin kendilerinden olan ve bazı niteliklere sahip müşterek bir lider etrafında birleşip kendi kaderlerini tayin etmeleri olmuştur.

"Mem û Zîn" adlı eserinin 189-234 arası beyitlerinde ulusal arzusunu ve bu arzunun gerçekleşmesinin önündeki engeller olarak "Kürtler ve onların beyleri arasındaki iç anlaşmazlıkları" gibi sosyolojik tespitlerde bulunmuştur. Cesur ve gayretli Kürt beylikleri açıkça övmüş, cömertlikleri ve ulusal onurlarına rağmen bu toplulukların ne kadar bahtsız ve talihsiz olduklarını açıkça dile getirmiştir.

ardı gelen sayımızda

Hazırlayan: Mustafa ÖZER
Mustafaozer34@hotmail.com

Eski kadın vekillerden Aysel Tuğluk için çağrı

HDP'li eski kadın vekiller Aralık 2016'dan bu yana cezaevinde olan hasta tutuklu eski HDPEş Genel Başkan Yardımcısı Aysel Tuğluk'un serbest bırakılması talebiyle yazılı açıklama yaptı. Kandıra F Tipi Cezaevinde bulunan Tuğluk'un sağlık durumuna dikkat çekilen açıklamada, "Biz, Aysel'in arkadaşları olarak, ağır hastalığı nedeniyle derhal tahliye edilmesi ve tedavisinin dışarıda yapılması için Adalet bakanlığı üzerinde demokratik bir baskı oluşturmak amacıyla, basın ve yayın organlarına, Avrupa'daki parlamenterlere, insan hakları kurumlarına, sağlık örgütlerine, CPT'ye, Avrupa Parlamentosu'na ve dünyadaki kadın örgütlerine Aysel Tuğluk ile dayanışmaya davet etmek için mektup yazıp, temas kurduk, randevular aldık" denildi.

Duvar'da yer alan habere göre; açıklamanın tamamı şu şekilde: "Bir ülkede demokrasinin gelişim düzeyini belirleyen önemli kriterlerden biri cezaevleridir. Türkiye 384 cezaevi, 300 bine yaklaşan tutuklusunu ve yaşanan insan hakkı ihlalleriyle Demokrasinin kırıntısının bile kalmadığı bir ülkedir. 1605 hasta tutuklunun olduğu cezaevlerinde, hasta tutsaklar siyasi nedenlerle tahliye edilmeyip ölüme terk edilmektedir. İşte bu siyasi tutsaklardan biri Aysel Tuğluk'tur.

Aysel Tuğluk, Demokratik Toplum Kongresi (DTK) Eş Başkanı, 23. Dönem Diyarbakır, 24. Dönem Van Milletvekili olarak görev yapmış bir siyasetçi ve insan hakları savunucusudur. Milletvekilliği olduğu dönemde yaptığı açıklamalar ve konuşmalar nedeniyle 10 yıl ceza verilmiş olup, yaklaşık 5 yıldır Kandıra cezaevinde yatmaktadır.

Kandıra Cezaevi'nde tutsak bulunan Aysel Tuğluk, 2 yıldan beri hafıza kaybı yaşamaktadır. Kocaeli Üniversitesi Hastanesi tarafından Demans teşhisi konulan Aysel Tuğluk, cezaevinde, ancak

arkadaşlarının yardımıyla yaşamını sürdürebilmektedir.

Cezaevi koşullarında hastalığı hızla ilerleyen Aysel TUĞLUK'a Kocaeli Üniversitesi Adli Tıp Bölümü tarafından oybirliğiyle "cezaevinde kalmaz" raporu vermiştir. Ancak Adalet Bakanlığının kesin rapor için gönderdiği İstanbul Adli Tıp kurumu tamamen siyasi bir yaklaşımla "Cezaevinde kalabilir" raporu vererek arkadaşımızın hastalığının her geçen gün ağırlaşmasına neden olmaktadır.

Bizler, Aysel Tuğluk'un ,AKP/MHP iktidarının, Partimiz HDP'ye yönelik yaptığı siyasi tasfiye operasyonları sonucunda Avrupa'da sürgünde yaşamak zorunda kalan, Milletvekili ve HDP Eş Genel Başkan yardımcılığı yapan ve kendisiyle birlikte çalışan arkadaşlarıyız. Eğer Türkiye'de kalsaydık, hukuk ve adaletten uzak olarak verilen cezalar nedeniyle aynı Aysel TUĞLUK arkadaşımız gibi cezaevinde olacaktık.

Biz, Aysel'in arkadaşları olarak, ağır hastalığı nedeniyle derhal tahliye edilmesi ve tedavisinin dışarıda yapılması için Adalet bakanlığı üzerinde demokratik bir baskı oluşturmak amacıyla, basın ve yayın organlarına, Avrupa'daki parlamenterlere, insan hakları kurumlarına, sağlık örgütlerine, CPT'ye, Avrupa Parlamentosu'na ve dünyadaki kadın örgütlerine Aysel Tuğluk ile dayanışmaya davet etmek için mektup yazıp, temas kurduk, randevular aldık.

Aysel Tuğluk ve onun şahsında tüm hasta tutuklular Özgür kalana kadar bu çalışmayı sürdürüceğiz.05.01.2022

Aysel TUĞLUK'a Özgürlük!!!
Hasta Tutsaklara Özgürlük!!!
Aysel TUĞLUK'un arkadaşları
Selma İrmak- HDP Eski Hakkari Mv
Leyla Birlik-HDP Eski Şırnak Mv
Filiz Koçali-HDP Eski Eş Genel Bşk Yrd
Yurdusev Özsoğmenler-HDP Eski Antep Mv
Dilek Öcalan-HDP Eski Urfa Mv
Nursel Aydoğan- HDP Eski Diyarbakır Mv
Saadet Becerikli-HDP Eski Batman Mv
Sibel Yiğitalp - HDP Eski Diyarbakır Mv
Leyla İmret-HDP Almanya Temsilcisi ve Cizre Eski Bel Eşb
Bedia Özgökçe-Van Büyükşehir Belediye Eşb ve HDP Eski Van Mv
Tuğba Hezer-HDP Eski Van Mv
Besime Konca-HDP Eski Siirt Mv" **BasNews**

"Almanya'da Türkiye'nin casusluk faaliyetleri arttı"

Almanya'da Özellikle Türkiye adına yürütülen casusluk eylemlerinde artış olduğu öne sürüldü.

Almanya'da Federal Başsavcılığın Almanya'da yabancı istihbarat servislerinin faaliyetleriyle ilgili olarak açtığı soruşturmanın sayısı 2021'de bir önceki yıla kıyasla artış gösterdi. Welt gazetesinde Alman hükümetinin Sol Parti'nin soru önermesine verdiği yanıtta dayandırılan haberde, özellikle Türkiye adına yapılan casusluk faaliyetlerinde artış olduğu öne sürüldü.

Gazetenin haberinde, Başsavcılığın 2020 yılında 14 soruşturma açarken 2021'de yabancı casusluk eylemlerine ilişkin 22 soruşturma başlattığı belirtildi. Son iki yıl içinde açılan soruşturmalardan 10'unun Türkiye'nin gizli servisi Milli İstihbarat Teşkilatı'yla (MİT) bağlantılı olduğuna işaret eden Sol Parti Milletvekili Sevim Dağdelen, soruşturmalardan 4'ünün 2020'de, 6'sının da 2021'de açıldığını söyledi.

Dağdelen: Ankara'ya daha fazla baskı uygulanmalı

DW Türkçe'deki habere göre, geçen yılki soruşturmalardan ikisinin takipsizlikle sonuçlandığını ve yürütülen soruşturmalarda ilgili şimdiki kadar bir dava açılmadığını da kaydeden Dağdelen, Alman hükümetini bu konuda eylemsizlikle suçladı. "Federal hükümetin Erdoğan'ın Almanya'daki ağını çökmertmekle bir ilgisinin olmadığı açık" diyen Dağdelen, yeni Alman hükümetinden Ankara'ya daha

fazla baskı uygulamasını istedi.

Almanya'da özellikle 2016 yılındaki darbe girişiminin ardından Türkiye kaynaklı casusluk faaliyetlerinde artış olduğu öne sürüldü.

Almanya'da son olarak geçen ekim ayında 40 yaşındaki bir kişi Türkiye adına casusluk yaptığı iddiasıyla Düsseldorf'ta lüks bir otelde gözaltına alınmıştı. Söz konusu kişinin odasında mermi ve bir isim listesi ele geçirilmiş, savcılık zanlının banka hesabında da şüpheli para trafiği olduğunu kaydetmişti.

Alman hükümetinin verdiği bilgilere göre 15 Aralık itibarıyla Türkiye'de de 54 Alman vatandaşı cezaevinde. 2020 yılında Türkiye'de cezaevinde bulunan Almanların sayısı 64'tü. **BasNews**

Neçirvan Barzani, Haşdi Şabi Başkanı ile görüştü

Kürdistan Bölgesi Başkanı Neçirvan Barzani, Haşdi Şabi Heyeti Başkanı Faliş Feyyaz ile bir araya geldi.

Görüşmede, Irak'taki siyasi gelişmeler ele alındı.

Irak Parlamentosu'nda düzenlenecek olan seçimler sonrası ilk oturumun konuşulduğu görüşmede, yeni kurulacak Irak hükümeti hakkında da görüş alışverişinde bulunuldu.

Feyyaz, Erbil'de Başkan Mesud Barzani ile de bir araya geldi. **BasNews**

Duhok Valisi Dr. Elî Teter'den memurlara son uyarı

Duhok Valisi Dr. Elî Teter bir açıklama ile Duhok kent sınırlarında görev yapan bütün memurlara çağrıda bulunarak, koronavirüsle mücadele üst komisyonunun belirlediği kurallara uymalarını istedi. Basın mensuplarıyla bugün bir araya gelen Dr. Elî Teter, Duhok kent idaresi ile bir toplantı gerçekleştirdiklerini ve belirlenen bütün kuralları hayata geçireceklerini dile getirdi.

Açıklamasında Duhok kent sınırlarında görev yürüten memurları uyararak Teter, 20.01.2022 tarihine kadar herkesin aşı olması gerektiğini ve bu şekilde görevlerinin başında bulunmalarını istedi.

Memurlar haricinde bütün vatandaşlarında aşı olması gerektiğine dikkat çeken Duhok valisi açıklamasında, 01.02.2022 tarihinden sonra aşı kartları olmayanların devlet kurum – kuruluşlarına alınmayacaklarını ifade etti.

Elî Teter açıklamasının devamında, mevcut kuralların uygulanmasını takip etmek için belirlenen komisyonların ilçe ve kazalarda da görev yapacaklarını belirtti.

Taziyelerin kurulması konusunda sorulan soruya Teter: "Diyanet İşleri Bakanlığı bu konuda karar almak için toplanacak ve alınacak karara göre hareket edilecek." dedi. **BasNews**

"Peşmerge'nin Mahmur'a dönmesiyle IŞİD saldırıları azaldı"

PDK'nin Mahmur Sorumlusu Kirmanc Ebdullah, Peşmerge Güçleri'nin Mahmur'a konuşlandırılmasından beri IŞİD teröristlerinin eylem ve hareketlerinin azaldığını söyledi. PDK'nin Mahmur Sorumlusu Kirmanc Ebdullah BasNews'e yaptığı açıklamada, Mahmur halkına en güzel destek ve samimiyetin 2 Peşmerge ve Irak ortak tugayının bölgeye yerleştirilmesi olduğunu söyledi. PDK'li Kirmanc Ebdullah, Peşmerge Güçleri'nin Qereçux Dağı'na yerleşmesiyle birlikte IŞİD teröristlerinin eskisi kadar eylem yapamadıklarını ve hareket edemediklerini dile getirdi. IŞİD teröristlerinin özellikle gizli hücre yapılanmasına güvendiğini kaydeden Kirmanc Ebdullah, "Bundan ötürü IŞİD'e karşı sadece askeri alanda mücadele etmek yeterli olmayacaktır. Toplumsal, ideolojik, düşünce ve siyasi alanlarda da mücadeleye ihtiyaç var. Sünni Arap vatandaşların sorunlarının çözülmesidir ki IŞİD bu sorunlardan istifade ederek halk içerisinde örgütlenmesini ve gizli hücreler kurmasını" dedi. **BasNews**

Barzani Yardım Vakfı: Tedavileri için hasta çocukları yurt dışına göndereceğiz

Barzani Yardım Vakfı, hasta çocukların ailelerine destek sunacaklarını ve tedavileri için hasta çocukları yurt dışında göndereceklerini belirtti.

Barzani Yardım Vakfı, bir Alman kuruluşu ile koordineli olarak 12 yaşından küçük her hasta çocuğun tedavisi için destek sunacaklarını açıkladı.

Açıklamada, maddi durumu elverişli olmayan ve tedavi masrafları yüksek olan ailelere destek sunmak için yurt dışı programları hazırladıkları vurgulandı.

Söz konusu program dahilinde tedaviye ihtiyacı olan çocukların yurt dışına gönderileceği kaydedildi.

Ailelerin 13 Ocak'a kadar e-posta yoluyla vakfa ulaşabileceği belirtildi.

BasNews

Joe Biden: Korona vakaları daha da artacak

ABD Başkanı Joe Biden, Omicron varyantının etkisiyle ülkedeki vaka sayılarının daha da artabileceğini belirterek, Pfizer'ın ağızdan alınan Covid-19 ilacı siparişlerini 2 katına çıkardıklarını ifadesini kullandı.

Biden, sağlık ekibinden yeni tip koronavirüse (Covid-19) ilişkin alacağı brifing öncesi gazetecilere açıklamalarda bulundu.

Omicron varyantının son günlerde ülkede hızla arttığına işaret eden Biden, "Omicron oldukça bulaşıcı, gelecek günlerde Covid-19 vakalarının daha da arttığını göreceksiniz" uyarısında bulundu.

Biden, Omicron'dan korunmak için en güvenli yolun aşı olmak olduğunu vurgulayarak, "Şu anda aşıolmanın hiçbir bahanesi olamaz" yorumunda bulundu.

Pfizer'ın geliştirdiği ve ağızdan alınan Kovid-19 ilacının hastaneye yatma oranlarını ciddi oranda düşürdüğünü belirten Biden, "Ekibime, Pfizer ilacı siparişini 10 milyondan 20 milyona çıkarmaları için talimat verdim. Bu ilaçlar, gelecek aylarda halka ulaşacak" dedi.

ABD'de Covid-19'un Omicron varyantı nedeniyle son haftalarda hızla artan vaka sayısı, günlük bazda 1 milyon eşiğini aşmıştı. Ülkedeki Covid-19 verilerini derleyen Johns Hopkins Üniversitesi kayıtlarına göre, son 24 saatte test sonucu pozitif çıkanların sayısı 1 milyon 77 bin 605 olmuştu.

BasNews

Elî Ewnî: PKK Rojava'daki yenilgisini gizlemek için saldırıyor

PDK Yönetim Kurulu Üyesi Elî Ewnî, Rojava Kürdistanı'nın şu anki durumunun PKK siyasetinden kaynaklandığını, Kürdistan Bölgesi'nin de bazı bölgelerinin bu siyasetten olumsuz yönde etkilendiğini ve zarar gördüğünü söyledi.

Son dönemde Sêmalka Sınır Kapısı'nın kapatılmasını BasNews'e değerlendiren PDK Yönetim Kurulu Üyesi Elî Ewnî, PKK'nin bazı oyunlar yaparak halkı kışkırtarak sınır kapısının kapanmasını ve daha sonra da kapının açılmasını talep ettiğini dile getirdi. Güney ve Rojava Kürdistanı'nın birbirine bağlayan Sêmalka Sınır Kapısı PKK taraftarlarının Peşmerge Güçlerine saldırması sonrası kapatılmıştı. PKK yönetimi sınırın kapatılmasından Kürdistan Bölgesi yönetimini sorumlu tutuyor.

"PKK Rojava'daki yenilgisini gizlemek için saldırıyor"

PDK Yönetim Kurulu Üyesi Elî Ewnî PKK'nin sınır kapısındaki gümrük ve güvenlik görevlilere saldırarak Kürdistan Bölgesi Hükümeti'nin egemenlik iradesini zayıflatmayı hedeflediğini söyledi.

Rojava Kürdistanı'nın başına gelen tüm felaketlerin PKK'nin yanlış siyasetinden kaynaklandığını dile getiren Elî Ewnî "PKK en son Sêmalka Sınır Kapısı'nın kapanmasına neden oldu. Şimdi de açılması için gösteri yapıyorlar. PKK, Rojava'daki yenilgisini kargaşa yaratarak gizlemeye çalışıyor. Çünkü, Rojava'yı hem idari hem de hizmet anlamında yönetmeyi başaramadılar. Halk onların yönetiminden rahatsız. Bundan ötürü Kandil Rojava Kürdistanı'nı Kürdistan Bölgesi'ne karşı bir baskı aracı olarak kullanılmasını istiyor" ifadelerini kullandı.

"Devrimci Gençlik neden Efrin sınırında eylem yapmıyor?"

Sınırdaki kargaşayı yaratan PKK'nin Devrimci Gençlik (Ciwanên Şoreşger) yapılanmasına da değinen Elî Ewnî, "Madem Rojava konusunda bu kadar samimiler neden Devrimci Gençlik(Ciwanên Şoreşger) yapılanması Efrin ile Türkiye arasında sınırda eylem yapmıyor? Madem Apo'nun özgürlüğünü istiyorlar o zaman Türkiye'ye karşı savaş-

malılar, neden Kürdistan Bölgesi'ne saldırıyorlar? Halktan ne istiyorlar?" şeklinde değerlendirdi.

PKK'nin Rojava Kürdistanı'nın başına büyük bela olduğunu söyleyen PDK'li Elî Ewnî, "Bu politikaları nedeniyle ABD; Rusya ve Avrupa ülkelerinin desteğini kaybettiler. Bu yenilgilerinin üzerini örtmek için bu tür saldırılar düzenliyorlar" dedi.

"PDK Rojava'ya kök salmıştır"

PDK Yönetim Kurulu Üyesi Elî Ewnî sözlerini şöyle sürdürdü: "PKK, PDK'nin Rojava'ya kök salmasının farkında, özellikle Rojava halkı Başkan Barzani'yi çok seviyor. Bundan ötürü PDK'yi halka kötü göstermek istiyor. Ancak bu konuda başarılı olamamışlardır."

"Süleymaniye PKK'ye teslim edildi"

PKK'nin Kürdistan Bölgesi'nin Süleymaniye kentine de büyük zararlar verdiğini belirten Elî Ewnî "Lahûr Cengî ve mafyası döneminde PKK Süleymaniye'de iktidardı. PDK karşıtlığı üzerinden Süleymaniye, PKK'ye teslim edildi ve bu yüzden Süleymaniye kenti kendini PKK ve Türkiye'nin savaşının ortasında buldu, bölge hergün bombalanıyor. PKK orada kamplarını açıktan kurdu ve günlük halktan haraç topluyor" değerlendirmesinde bulundu. PDK Yönetim Kurulu Üyesi Elî Ewnî, YNK'nin PKK'nin kötü siyasetinin önünü almaması halinde Süleymaniye kentinin PKK ve Türkiye arasındaki savaşa kurban edileceği uyarısında bulundu.

BasNews

PDK ve YNK seçimlerin zamanında yapılması konusunda anlaşta

PDK ile YNK, bir sonraki Kürdistan Parlamentosu seçimlerinin zamanında yapılması konusunda anlaşta.

Kürdistan Demokrat Partisi (PDK) ile Kürdistan Yurtseverler Birliği (YNK) ortak heyetleri bugün Süleymaniye'de bir araya geldi. Toplantının ardından ortak bir yazılı açıklama yapıldı.

Açıklamada şöyle denildi:

"YNK ile PDK arasındaki işbirliği çerçevesinde bugün YNK ile PDK'den heyetler anayasa, seçim ve komisyonla ilgili Süleymaniye'deki YNK Politbüro'da bir araya geldi. İki taraf, Kürdistan Parlamentosu seçimlerinin zamanında yapılması ve seçimlerle ilgili yasal ve siyasi mekanizmayla ilgili ortak anlayış olması konusunda mutabık kaldı." Açıklamada ayrıca iki tarafın,

vatandaşların seçim süreciyle ilgili güveninin güçlendirilmesi için sürecin şeffaf ve başarılı geçmesi konusunda birlikte çalışılması konusunda da mutabık kaldığı belirtildi.

PDK ile YNK arasında yapılan 5 Mart 2019 tarihli siyasi anlaşmaya işaret edilen açıklamada,

"İki partinin son dönemdeki toplantılarında, kardeşlik ve birlik-telik ruhuyla, Kürdistan Bölgesi'nin yüksek çıkarları doğrultusunda gerekli fiili ve yasal adımların atılması gerektiği vurgulandı. Önümüzdeki hafta toplantıların sürdürülmesi kararlaştırıldı" ifadeleri kullanıldı.

BasNews

Kürdistan Bölgesi'nde geçtiğimiz yıl 287 kişi hayatına son verdi

Kürdistan Bölgesi Polis Müdürlüğü'nden yapılan açıklamaya göre geçtiğimiz yıl yaklaşık 600 kişi öldürüldü veya intihar etti.

Kürdistan Bölgesi Polis Müdürlüğü Sözcüsü Karzan Emîr bugün düzenlediği basın açıklamasında 2021 yılı bilançosunu açıkladı. Emîr, Kürdistan Bölgesi'nde 2021 yılında 215 kişinin kasten 59 kişinin ise yanlışlıkla öldürüldüğünü 287 kişinin ise intihar ettiğini, ayrıca geçtiğimiz yıl 5 bin 530 hırsızlık vakası yaşandığını, bin 51 ruhsatsız silaha el konulduğunu kaydetti.

Polis yetkilisi geçtiğimiz yıl 149 kişinin uyuşturucu madde ile bağlantılı gözaltına alındığını belirtti.

Kürdistan Bölgesi Polis Müdürlüğü Sözcüsü, geçtiğimiz yıl 8 bin 933 yangın ve olayın kayıtlara geçtiğini bu olaylarda 133 kişinin hayatını kaybettiğini, 178 kişinin yaralandığını, 281 kişinin ise kurtarıldığını dile getirdi.

Doğayı karşı işlenen suçlara ilişkin ise yapılan açıklamada, 60 ruhsatsız av tüfeğine el konulduğu, 563 kişinin ise kaçak av yaptıkları için gözaltına alındığı belirtildi.

BasNews

Serok Barzanî: Hêvîdar im sala nû ji bo gelê me bibe destpêka qonaxê nû

Serok Mesûd Barzanî bi boneya hatina sersala nû peyama pîrozbahiyê belav kir.

Serok Mesûd Barzanî bi boneya hatina sersala nû peyama pîrozbahiyê belav kir û ragihand: "Hêvîdar im sala nû ji bo gelê me destpêka qonaxê nû be ji bo baştîrbûna guzeraniya xelkê û pêkanîna aramî û pêşketinên zêdetir."

Peyama Serok Barzanî wiha ye: Bi helkefta serê sala nû ya zayînî ve pîrozbahiyê li xelkê Kurdistanê û malbatên serbilind ên şehîdan û Pêşmergeyên qehreman dikim. Hêvîdar im sala nû ji bo gelê me destpêka qonaxê nû bê ji bo baştîrbûna guzeraniya xelkê û pêkanîna aramî û pêşketinên zêdetir.

Bi pêwîst dizanim spasîyên xwe pêşkêşî hêzên Pêşmerge û dezgehên emnî û hemû xelkê Kurdistanê bikim ku herdem bi qurbanîdan û xweragiriya xwe, li beranber gef û teror û abluqeyan da rawestan û parêzgeriyê li Kurdistanê kirine.

Erkê ser milê hemû dam û dezgeh û aliyên siyasîyanê di asta qurbanîdana gelê me de bin û pêkve û bi hîmeta hemû aliyek parêzgeriyê li destkeftan û mafên xelkê Kurdistanê bikin.

Hilbijartina Cotmeha derbasbûyî ya Encûmena Nûnerên Iraqê, hilbijartineke baş bû û encamên wê jî derxerê xwest û îradeya welatîyan bû. Piştî peji-randina encaman ji aliyê dadgeha federalî ve pêwîst e hengav û

nerîtên destûrî yên ji bo pêkanîna kabîneya nû ya hikûmetê û dezgehên din bi leztir bêne bi cih kirin û geşbûn û xizmetguzarî û maf û xwesta welatîyan û hemû pêkhatên Iraqê bibê ewlewiyeta bernamêyên hikûmeta nû.

Ew jî li çarçoveya bicîkirina her sê prensîpên hevbeşî, li hevkerin û hevsengiya di hukimranyê de. Heman demê de jî nabe êdî hewla îhmalkirina pêkhatên Iraqê di hukimranyê de bê dayîn.

Bi helkefta serê sala 2022 ya zayînî ve, em careke din tekez li ser peyama aştiyane û çanda pêkvejiyana gelê Kurdistanê dikin û pêwîst e hemû aliyek bi başî li wê yekê têbigihe ku Iraq û navçeyaya me êdî xwe li ber kêşe û tundutîjî û teror û tundrewî û nearamiyê nagre.

Erkê civaka navdewletî ye jî ji bo parastina aştiyê û dadperwerî û asayîşê hokareke yarmetîder be, ji bo ku êdî ji vê zêdetir gelên navçeyê û xelkê bêtawan tûşî êş û wêrankariyê nebin.

Di sala nû de bi hêviya wê yekê aştiyê û pêkvejiyan li ser navçeyaya me bikêşê û hêviya xêr û xweşiyê ji bo gelê Kurdistanê dixwazim.

Ji Xwedayê mezin hêvîdar im gelê me ji hemû cûre pejik û nexweşî û êş û karesatan bi dûr bigre.

Mesûd Barzanî, 31.12.2021

KONGRA-GEL ji bo tevlêbûna meşa li Parîsê bang kir

Diwana Hevserokatiya KONGRA-GEL bi wesîleya salvegera nehemîn a qetlîama Parîsê daxuyanî da û ji bo tevlêbûna meşa roja Şemiyê bang kir.

Diwana Hevserokatiya KONGRA-GEL bi wesîleya salvegera nehemîn a qetlîama Parîsê daxuyaniyek weşand.

Di daxuyaniya KONGRA-GEL de ev tişt hate diyarkirin:

"Em sê hevalên xwe yên jin ên şoreşger Sakîne Cansiz (Sara), Fîdan Dogan (Rojbîn) û Leyla Şaylemez (Ronahî) ên ku di 9'ê Çileyay 2013'an de li Parîsê hatibûn qetilkirin bi rêz û hurmeteke mezin bi bîr tînin. Em careke din dewleta Tirk a faşîst nalet dikin û diyar dikin em ê hesabê vê qetlîamê bipirsin.

Gelê me, dostên me û li gelek derên dinyayê rêxistinên jinan ji

bo ku hesap ji kujeran were pirsîn û edalet pêk were 9 sal in têkoşîneke mezin dimeşînin.

Edaleta li Fransayê jî dêvîla ku rastîyan derxe holê û malbat di serî de divê wijdanê gelê me û raya giştî aram bike, dixwaze ser dosyeyê bigire.

Her kes kujeran nas dikin û navnîşana wan dizane. Ji xeynî belge û agahiyên di dosyeya dozê de serokê berê Daîreya Îstîxbaratê ya Artêşa Tirk Îsmail Hakki Pekîn di bernamayeke televîzyonê de diyar kiribû qetlîama Parîsê ji aliyê MÎT'ê hatiye kirin û heke hewce bike divê ji bo kesên din jî were kirin.

Ronîkirina qetlîama li Parîsê, eşkerekirina rastîyan û pêkanîna edaletê berpirsariya dewleta Fransayê ye.

Bi saya tolerans û piştîgiriya

NATO'yê ya ku Fransa jî di nav de ye û ya welatên Ewropayê dewleta Tirk bêtîr ku xwe vekîşîne bi eşkeretî Kurdan qetîl dike. Ji ber vê jî Fransa dixwaze ser dosyeya qetlîama Parîsê bigire.

Dewleta Tirk a faşîst ji ber polîtîkayên qirkirina gelê Kurd a niha di nav krîzeke mezin de ye û ber bi hilweşandinê ve diçe. Tu tişt wê nikaribe hilweşandina faşîzma AKP û MHP'ê bide sekandin. Di vê pêvajoyê de Fransa jî di serî de welatên ku rola wan di pîrsîrêka doza Kurdan de hene, divê polîtîkaya xwe biguherînin û ev tiştêkî exlaqî û wijdanî ye.

Heta ku edalet pêk were, Tevgera Jinên Kurd di serî de, gelê me û dostên me, wê dev ji têkoşîna edaletê ya sê jinên şoreşger bernedin. Tekane bersiva li hemberî qetlîam û qirkirinan ev e ku divê rejîma dewleta Tirk were hilweşandin.

Di vê pêvajoyê de her qada ku gelê me lê heye, tevlêbûna xurt gelekî girîng e. Bi pêşengiya TJK-E di 8'ê Çileyayê de ji bo protestokirina hikûmeta faşîst AKP û MHP a ku hevalên me Sara, Rojbîn û Ronahî qetîl kiribûn û ji bo ku Fransa edaletê pêk bîne, divê her kes were Parîsê.

Ji bo ku em bibin dengê şehîd û gelê xwe, di 8'ê Çileyayê roja Şemiyê em li Parîsê bin."

Pir birêz Gula Almastê, em Yekîtiya Civata Kurdên Azerbaycanê û xebatkarên rojnama „Diplomat„-ê bona nivîs û weşandina romana XELEKE XEYALÊN BÊ EZMAN We û keda kê gêhiştîye weşandûna wê pirtûkê pîroz dikin û Wera vê karê pîroz serkeftinê jî Xwedayê gewre hîvî dikin, her bijî bi şahî û bextewariyêda .

XELEKE XEYALÊN BÊ EZMAN

Ji jineke Kurd romaneke bê sînor

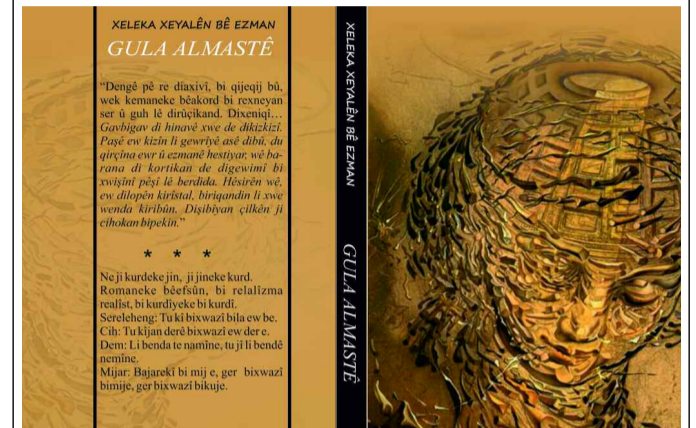
Nivîskar: Gula Almastê

Weşanên NA-Roman

254 rûpel

Sal 2021

1000 heb çapbûn

"Dengê pê re diaxivî, bi qijeqij bû, wek kemanekê bêakord bi rexneyan ser û guh lê dirûçikand. Dixeniqî... Gavbigav di hinavê xwe de dikizkizî. Paşê ew kizî li gewriyê asê dibû, du qirçîna ewr û ezmanê hestiyar, wê ba-rana di kortikan de digewimî bi xwişînî pêşî lê berdida. Hêsiyên wê, ew dilopên kirîstal, biriqandin li xwe wenda kiribûn. Di-şibîyan çilkên ji cihokan bipekin."

Nivîskar, dilê xwe berdaye navenda hişê xwe û hişê xwe tev li hev kom kirîye, berdaye dilê xwe, wisa her duyan bi hev re, linavhevhevdayî bi hev re diherikîne. Loma, peyv, nola çilkên cihokan dipekin, dikevîne ser kaxezê, loma ne bi zimanekî hişk, ne bi zimanekî nerm û ne jî bi zimanekî maskûlen çirokê vedibeje.

Nivîskar vegotina çirokeke bi kronolojîyêkê, bi teşeyekê ve grêdayî ji xwe re nekiriye xem sereleheng, bûyer, dem û dewran neafirandîye, eynikeke neşkestî danîye pêşberî civaka xwe û bi realîzmeke realist çiroka "keçikeke dê û bavekî bê kur" bi dêwilan ji bîrê kişandîye û berdaye cohikên xwe berdide çemê nivîsbêjîya kurdî.

Roman, her çî qasî gelek teybetmendîyan bihewîne jî li ser wan teybetmendîyan gêre nake. Hêmayên klasîzmê, yên modern û heta yên postmodern bi kar tîne. Ji bikaranîna biwêjan heya gotinên pêşîyan, termînolojîya gund û bajêr bi hev re distire û nane romanê li tenûreke dadayî, wî hevîrê bi haveyn tîrş dike, dipêje. Belkî çirok xwendeyan zû nekêşe nava xwe lêbelê çirok xwe bi hesanî berdide hiş û dilê xwendeyan.

Hikûmeta Federal şandina 200 milyar dînarê meha borî yê Herêma Kurdistanê pesend kir

Îro roja sêşemê Berdevkê Hikûmeta Herêma Kurdistanê Dr. Cotyar Adil aşkere kiriye encûmena wezîran a Iraqê xerckirina 200 milyar dînarê meha 12an ê sala borî yê Herêma Kurdistanê pesend kiriye. Herwiha Dr. Cotyar Adil aşkere jî kiriye rêkarên pêwîst hatine standin pare ji bo liqa Hewlêrê ya banka navendî were şandin.

Di berdevamiyê jî de Dr. Cotyar Adil dibêje hikûmeta Iraqê tekez kiriye karê wan ê serekî şandina mûçeyê be û ew hêvî dikin mûçe di dema xwe de ji Hewlêrê re were şandin. Dr. Cotyar Adil behsa wê yekê kir di heyama 2 hefteyên din de diwana çavdêriya darayî ya Herêma Kurdistanê wê li ser hurgiliyên xerciyar bicivin. **BasNews**

Mesrûr Barzanî zêdetir milyarek û 250 milyon dînar ji bo nûjenkirina 11 bendavan terxan kir

Bi biryara Serokwezîr Mesrûr Barzanî bi mîqdarê milyarek û 250 dînar ji nûjenkirina 11 bendavan terxan kir. Li ser daxwaza Wezareta Cotkarî û çavkaniyên Avê bi armanca nûjenkirina 11 bendavan li Herêma Kurdistanê bi mîqdarê 1,250,250,000 (yêk milyar û dû sed û penca milyon û dû sed û penca hezar dînar) ji aliyê Serokwezîr Mesrûr Barzanî ve hat terxankirin. Ev yek jî di çarçoveya giringîdan bi temamkirin û nûjenkirina bendaw û projeyên avê li ser Herêma Kurdistanê ye. Bendavên werin nûjekirin wiha ne:

Li Silêmaniyê bendavên (Şîwe Sûr, Heşe Zînê, Çemî Simore), li Duhokê, (Keşkan, Bêdohê) li Germiyann bendavên (Harrawe, Qadirkerem Awe Spî) li Hewlêrê li Hewlêrê bendava (Dêgile).

BasNews

Polonya di navbera xwe û Belarûsê de dîwar ava dike

Demake dirêje ku di navbera welatê Polonya û Belarûsê de pirsgerêka derbasdbûna koçberan heye û Polonya weka çareyekê wê di navbera welatê xwe û Belarûsê de dîwar ava bike.

Li gor ragihandina çapemeniya Polonyayê wezareta karên hundir û rêvebirya parastina sînor peyman girêdan ku di navbera sînoran de dîwar bê avakirin. Ji rêxistina parastina sînor tûxgeneral Wioletta Gorzkowska ragihand ku avakirina dîwar pêdiviyê û wê di meha hezîranê de biqede. Gorzkowska got ku çêkirina dîwar veberhênanekî stratejîkê û dirêjahiya dîwar wê 186 km.be. Bilindahiya dîwar 5 metreye û wê 50 hezar ton hesinê pola bê bikaranîn. Ser dîwar bi tîlê tî girtin, wê bi cîhazên elektrîk û kamerayan bê destekirin û wê 22 deriyên dîwar hebin. Maliyeta dîwar li dora 130 mîlyon dolare.

PeyamaKurd

Wan | Di 3 salan de 160 kes di rêya penaberiyê de mirin

Şaxê Komeleya Mafê Mirovan (ÎHD) ya Wanê û Komeleya Koç û Lêkolînê ya Serhatê derbarê penaberên ji ser Rojhilatê Kurdistanê ve xwe li sînorên bajarê Wanê yê Bakurê Kurdistanê dixin daxuyanî dan. Li gorî daxuyaniya ku ji aliyê rêveberê ÎHDê Hamdî Bayhan, hat eşkerekirin li Wanê di 3 salên dawî de 160 penaberan di rêya penaberiyê de jiyana xwe ji dest dane. Di daxuyaniya hevbeş de hat diyar kirin, pêşgirtina mirinên penaberan li ser sînoran berpirsyartiya hemû dewletan e ku ji ber şerên li Rojhilata Navîn bidawî nabin bi milyonan mirov neçar dimînin terka warên xwe bidin.

Li gorî daxuyaniyê; di nav 3 salên dawî de 49 kes bi qefilîna ji sermayê, 68 kes di encama fetisîna di Gola Wanê de, 42 kes bi qezayên trafîkê, kesek jî di encama êrîşeke çekdarî de, bi tevahî 160 penaberan jiyana xwe ji dest dane.

PeyamaKurd

Serok Barzanî pêşwazî li Serokê Demkî yê Encûmena Nûnerên Iraqê kir

Serok Mesûd Barzanî îro sêşemê 4ê Çileyay 2022yan li Selahedîn pêşwaziya Serokê Demkî yê Encûmena Nûnerên Iraqê Mehmûd Meşhedanî kir.

Di civînê de derbarê rewşa siyasî ya Iraqê ya piştî hilbijartinê û çawaniya birêveçûna yekem rûniştina Encûmena Nûnerên Iraqê û eger û pêşhatên siyasiyan de danûstandina bîr û ramanan kirin. Her di vê hevdiînê de tekezî li ser bicîkirina her sê prensîpên hevbeşî, li hevkerin û hevsengiyê û berçavgirtina maf û para welatiyan û pêkhatên Iraqê kirin.

BasNews

Berdevkê PDK ê: Me û YNK ê bo Bexdayê projeyekî hevpar amade kiriye

Berdevkê PDK ê Mehmûd Mihemed di civîna rojnamevanî de, di derbarê seredana tevgera Sedr de ragihand ku tîkiliya hatina heyeta tevgerê bi civîna encûmena nûneran ya di 9ê mehê de heye. Mehmûd Mihemed her weha ragihand ku seredana tevgera Sedr bi avakirina hukumeta nû ya Bexdayê heye û wê sibê heyeta PDK ê û heyeta YNK ê li ser mijarê bicive.

Civîna her dû heyetan roja 5ê mehêye, wê li ser parastina der-

stkeftiyên Kurdistanê, nêrîna Kurdistanê li hukumeta nû ya Bexdayê wê çawabe û ji bo hukumeta nûh sozên ku derbarê şareseriyên arîşeyên niha yê navbera Hewlêrê û Bexdayê de, bê ku astengî derxin çareser bikin û bi paş nexin, wê kom bibin. Mehmûd Mihemed weha got:

“Ew behsa hikûmeta piranî ya niştîmanî dîkin. Em jî dibînin ku divê derî û pencereyên hikûmeta bê, vekirî bin ji bo hemû alî tî de beşdar bin. Lê ew dibînin ku tenê

ew ên kursiyên zêde bi dest xistine, tî de beşdar bin. Bi nêrîna wan, eger opozîsyoneke bihêz hebe, dê demokrasî were çespanandin.

Cudahiya me li gel aliyên Erebi ew e ku taybetmendiya Herêma Kurdistanê heye û komek pirsgerêkên me yê netewî hene, ji ber wê, divê di karnameya me ya ku dê were amadekirin de, bi zelalî behsa wan pirs bike.

Projeya karnameyê hevbeş di navbera PDK û YNKê de hatiye amadekirin, ti cudahî me li ser wê tune ye, lê belê pêwîstiya wê bi nûkirinê heye ji bo em wê bikin karnameyê Kurdistanî.

Mesele ne piştewaniya vî arasteyê yan wê ye, ji ber ku em beşek in ji avakirina vî hikûmetê ne. Em piştewaniya ti aliyekî li dijî aliyekî din nakin, lê em ê bibin şîrkî avakirina hikûmeta şîrkatiya niştîmanî û divê em tî de bibin kevîrê bingehîn.”

PeyamaKurd

Amerîka û Hevpeymaniya Navdewletî piştewaniya Pêşmerge dîkin û dê berdewam bin

Emîndarê Giştî yê Wezareta Pêşmerge Cebâr Yawer ji malpera KDP.info re ragihand, Amerîka û Hevpeymaniya Navdewletî piştewaniyê li Hêzên Pêşmerge dîkin û tekez dîkin ku ewê berdewam bin li ser hevahengî û alîkariya Pêşmerge.

Rêveberê Giştî yê Ragihandin û Hişyariya Netewî li Wezareta Pêşmerge Emîd Usman Mihemed ji malpera KDP.info re ragihand: “Ti erkeke serbazî yê Hevpeymanan li Iraqê nemaye û erkê wan bûye tenê şewirmendî û logestîk û danîna bernameyên serbazî. Lê ew bi xwe berdewam behsa hebûna hevahengiyê dîkin ligel Hêzên Pêşmerge û ew hevahengî û tîkelî ligel Pêşmerge di warê reform û çakaziyên Wezareta Pêşmerge ne û herwiha di warê logestîk û perwerdeya leşkerî ne.”

Emîd Usman Mihemed wiha got: “Ji ber giringiya rola Pêşmerge li eniyên şerê li dijî

terorîstên DAIŞê, Kongreya Amerîka biryar daye ku ji budceyê sala 2022 yê Wezareta Bergîriyê ya Amerîka budceyek ji bo Hêzên Pêşmergeyên Kurdistanê jî were diyarkirin.”

Ji aliyê xwe ve, Emîndarê Giştî yê Wezareta Pêşmerge Cebâr Yawer ji malpera KDP.info re ragihand: “Amerîka û Hevpeymaniya Navdewletî piştewaniyê li Hêzên Pêşmerge dîkin û di civînê xwe de ligel me tekez dîkin

ku ewê berdewam bin li ser hevahengî û alîkariya Pêşmerge. Em jî spasiya wan dîkin û ji wan re dibêjin ku divê di vî qonaxê de em bihev re rûbirûyê DAIŞê bibin. Ji bo wê yekê jî me daxwaza balafirên (Dronên Êyro Vayronênt RQ20) me kiriye, lê heya niha neghane me. Armanca me ji wan balafirên ew e ku em tevgera terorîstên DAIŞê bibînin û metirsiya wan li ser çeperên Pêşmerge kêmkirin.”

KDP.info

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABÊYA BI FERHENG

Aa

av

Ev çîye? Ev **a**ve.
Bu nədir? Bu sudur.
Что это? Это вода.
What is it? It is water.

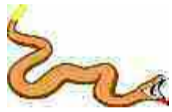
diran

Ev çîye? Ev dir**a**ne.
Bu nədir? Bu dişdir.
Что это? Это зуб.
What is it? It is a tooth.

agir

Ev çîye? Ev **a**gire.
Bu nədir? Bu oddur.
Что это? Это огонь..
What is it? It is fire.

mar

Ev çîye? Ev mar**e**.
Bu nədir? Bu ildir.
Что это? Это змея..
What is it? It is a snake.

Bb

bizin

Ev çîye? Ev **b**izine.
Bu nədir? Bu keçidir.
Что это? Это коза.
What is it? It is goat.

balon

Ev çîye? Ev **b**alone.
Bu nədir? Bu şardır.
Что это? Это шар.
What is it? It is a balon.

bacan

Ev çîye? Ev **b**acane.
Bu nədir? Bu pomidordur.
Что это? Это помидор.
What is it? It is a tomato.

otomobil

Ev çîye? Ev otomob**i**le.
Bu nədir? Bu maşındır.
Что это? Это машина.
What is it? It is a car.

Cc

taC

Ev çîye? Ev ta**C**e.
Bu nədir? Bu tacdır.
Что это? Это корона.
What is it? It is a crown.

Canî

Ev çîye? Ev **C**anîe.
Bu nədir? Bu daydır.
Что это? Это жеребенок.
What is it? It is a horse.

cûcuk

Ev çîye# Ev **C**ûcuke.
Bu nədir? Bu cücədir.
Что это? Это цыплёнок.
What is it? It is a chicken.

finCan

Ev çîye# Ev fin**C**ane.
Bu nədir? Bu fincandır.
Что это? Это чашка.
What is it? It is a cup

Çç

çav

Ev çîye? Ev **ç**ave.
Bu nədir? Bu gözdür.
Что это? Это глаз.
What is it? It is an eye.

çêlek

Ev çîye? Ev **ç**êleke.
Bu nədir? Bu inəkdir.
Что это? Это корова.
What is it? It is cow.

çaynîk

Ev çîye? Ev **ç**aynîke.
Bu nədir? Bu çaynikdir.
Что это? Это чайник.
What is it? It is a teapot.

çakûç

Ev çîye? Ev **ç**akûçe.
Bu nədir? Bu çakicdir.
Что это? Это молоток.
What is it? It is hammer.

Dd

defter

Ev çîye? Ev **d**eftere.
Bu nədir? Bu dəftərdir.
Что это? Это тетрадь.
What is it? It is a copybook.

dar

Ev çîye? Ev **d**are.
Bu nədir? Bu ağacdır.
Что это? Это дерево.
What is it? It is a tree.

dest

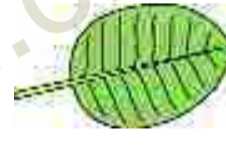
Ev çîye? Ev **d**este.
Bu nədir? Bu əldir.
Что это? Это ладонь.
What is it? It is a hand.

dil

Ev çîye? Ev **d**ile.
Bu nədir? Bu ürəkdir.
Что это? Это сердце.
What is it? It is a heart.

Ee

belg

Ev çîye? Ev **e**lge.
Bu nədir? Bu yapraqdır.
Что это? Это лист.
What is it? It is a leaf.

elok

Ev çîye? Ev **e**loke.
Bu nədir? Bu hinduşqadır.
Что это? Это индюк.
What is it? It is a turkey.

ker

Ev çîye? Ev **k**ere.
Bu nədir? Bu ulaqdır.
Что это? Это осёл.
What is it? It is a donkey.

zebeş

Ev çîye? Ev **z**ebeşe.
Bu nədir? Bu qarpızdır.
Что это? Это арбуз..
What is it? It is a water melon.

Êê

êleg

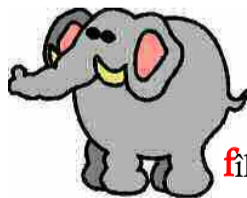
Ev çîye? Ev **ê**lege.
Bu nədir? Bu jiletidir.
Что это? Это жилет.
What is it? It is a jumper.

hêk

Ev çîye? Ev **h**êke.
Bu nədir? Bu yumurtadır.
Что это? Это яйцо.
What is it? It is an egg.

Ff

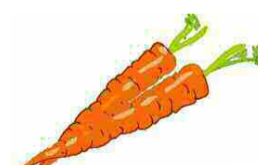
fîl

Ev çîye? Ev **f**ile.
Bu nədir? Bu fildir.
Что это? Это слон.
What is it? It is an ele-foant.

firok

Ev çîye? Ev **f**iroke.
Bu nədir? Bu təyyarədir.
Что это? Это самолёт.
What is it? It is a plane.

gizêr

Ev çîye? Ev **g**izêre.
Bu nədir? Bu kökdür.
Что это? Это морковь.
What is it? It is a carrot.

gêzi

Ev çîye? Ev **g**êziye.
Bu nədir? Bu süpürgədir.
Что это? Это веник.
What is it? It is a broom.

pê

Ev çîye? Ev **p**êye.
Bu nədir? Bu ayaqdır.
Что это? Это пятка.
What is it? It is a heel.

kêr

Ev çîye? Ev **k**êre.
Bu nədir? Bu bıçaqdır.
Что это? Это нож.
What is it? It is a knife.

fînd

Ev çîye? Ev **f**inde.
Bu nədir? Bu şamdır.
Что это? Это свеча.
What is it? It is a candle.

zerafe

Ev çîye? Ev zera**f**eye.
Bu nədir? Bu zürafədir.
Что это? Это жираф.
What is it? It is a giraffe.

gore

Ev çîye? Ev **g**oreye.
Bu nədir? Bu corabdır.
Что это? Это носки.
What is it? It is a stocking.

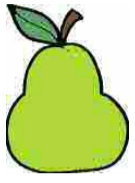

guh

Ev çîye? Ev **g**uhe.
Bu nədir? Bu qulaqdır.
Что это? Это ухо..
What is it? It is an ear.

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABÊYA BI FERHENG

Hh

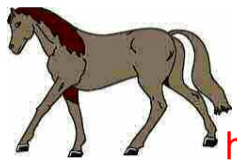
hirmê

Ev çîye? Ev hirmêye.
Bu nêdir? Bu armuddur.
Что это? Это груша.
What is it? It is a pear.

hirç

Ev çîye? Ev hirçe.
Bu nêdir? Bu ayıdır.
Что это? Это медведь.
What is it? It is a bear.

hesp

Ev çîye? Ev hespe.
Bu nêdir? Bu atdır.
Что это? Это лошадь.
What is it? It is a horse.

hêştir

Ev çîye? Ev hêştire.
Bu nêdir? Bu dævêdir.
Что это? Это верблюд.
What is it? It is a camel.

li

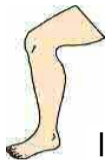
dil

Ev çîye? Ev dile.
Bu nêdir? Bu ürêkdir.
Что это? Это сердце.
What is it? It is a heart.

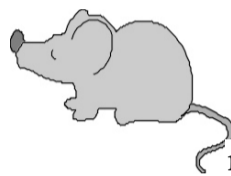
lepik

Ev çîye? Ev lepîke.
Bu nêdir? Bu əlcəkdir.
Что это? Это перчатки.
What is it? It is gloves.

ling

Ev çîye? Ev linge.
Bu nêdir? Bu çiqdır.
Что это? Это нога.
What is it? It is a leg.

mişk

Ev çîye? Ev mişke.
Bu nêdir? Bu siçandır.
Что это? Это мышь.
What is it? It is a mouse.

îi

dîk

Ev çîye? Ev dîke.
Bu nêdir? Bu xoruzdur.
Что это? Это петух.
What is it? It is a cock.

îsot

Ev çîye? Ev îsote.
Bu nêdir? Bu bibardır.
Что это? Это перец.
What is it? It is a pepper.

gustîl

Ev çîye? Ev gustîle.
Bu nêdir? Bu üzükdür.
Что это? Это кольцо.
What is it? It is a ring.

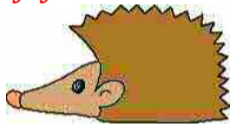

keştî

Ev çîye? Ev keştîye.
Bu nêdir? Bu gəmidir.
Что это? Это пароход.
What is it? It is a ship.

Jj

jûjî

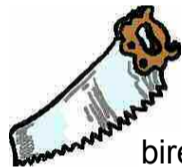
Ev çîye? Ev jûjîye.
Bu nêdir? Bu kirpidir.
Что это? Это ёжик.
What is it? It is a hedgehog.

roj

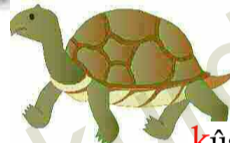
Ev çîye? Ev roje.
Bu nêdir? Bu günəşdir.
Что это? Это солнце.
What is it? It is the sun.

Kk

birek

Ev çîye? Ev bireke.
Bu nêdir? Bu mişardır.
Что это? Это пила.
What is it? It is a saw.

kûsî

Ev çîye? Ev kûsiye.
Bu nêdir? Bu bağadır.
Что это? Это черепаха.
What is it? It is a tortoise.

lêv

Ev çîye? Ev lêve.
Bu nêdir? Bu dodaqdır.
Что это? Это губы.
What is it? It is a lip.

lîmor

Ev çîye? Ev lîmone.
Bu nêdir? Bu limondur.
Что это? Это лимон.
What is it? It is a lemon.

rojname

Ev çîye? Ev rojnameye.
Bu nêdir? Bu qəzetdir.
Что это? Это газета.
What is it? It is a newspaper.

kevjal

Ev çîye? Ev keviale.
Bu nêdir? Bu xəçəngdir.
Что это? Это краб.
What is it? It is a crayfish.

kund

Ev çîye? Ev kunde.
Bu nêdir? Bu bayquşdur.
Что это? Это сова.
What is it? It is a owl.

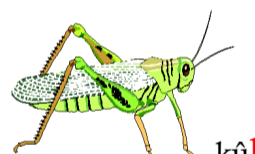
kevçî

Ev çîye? Ev kevçîye.
Bu nêdir? Bu qaşiqdır.
Что это? Это ложка.
What is it? It is a spoon.

xezal

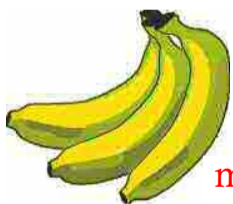
Ev çîye? Ev xezale.
Bu nêdir? Bu seyrandır.
Что это? Это джейран.
What is it? It is a deer.

kûlî.

Ev çîye? Ev kûliye.
Bu nêdir? Bu çəyirtkədir.
Что это? Это саранча.
What is it? It is a grasshopper.

Mm

mûz

Ev çîye? Ev mûze.
Bu nêdir? Bu banandır.
Что это? Это банан.
What is it? It is a banana.

masî

Ev çîye? Ev masîye.
Bu nêdir? Bu balıqdır.
Что это? Это рыба.
What is it? It is fish.

Nn

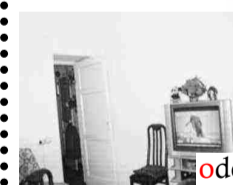
nan

Ev çîye? Ev nane.
Bu nêdir? Bu çörəkdir.
Что это? Это хлеб.
What is it? It is bread.

trên

Ev çîye? Ev trêne.
Bu nêdir? Bu qatardır.
Что это? Это поезд.
What is it? It is a train.

ode

Ev çîye? Ev Odeye.
Bu nêdir? Bu otaqdır.
Что это? Это комната.
What is it? It is a room.

otobûs

Ev çîye? Ev Otobûse.
Bu nêdir? Bu avtobusdur.
Что это? Это автобус.
What is it? It is a bus.

gamêş

Ev çîye? Ev gamêşe.
Bu nêdir? Bu camışdır.
Что это? Это буйвол.
What is it? It is a buffalo.

meymûn

Ev çîye? Ev meymûne.
Bu nêdir? Bu meymundur.
Что это? Это обезьяна.
What is it? It is a monkey.

hûrbivîn

Ev çîye? Ev hûrbivîne.
Bu nêdir? Bu zərrəbindir.
Что это? Это лупа.
What is it? It is a magnifying-glass.

reng

Ev çîye? Ev reñge.
Bu nêdir? Bu boyadır.
Что это? Это краска.
What is it? It is a colour.

sol

Ev çîye? Ev sole.
Bu nêdir? Bu ayaqqabıdır.
Что это? Это обувь.
What is it? It is a shoe.

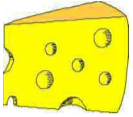

top

Ev çîye? Ev tOpe.
Bu nêdir? Bu topdur.
Что это? Это мяч.
What is it? It is a bool.

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABÊYA BI FERHENG

Pp

penîr

Ev çiyey? Ev penîre.
Bu nədir? Bu pendirdir.
Что это? Это сыр.
What is it? It is a cheese.

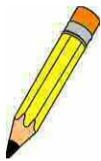
pîvaz

Ev çiyey? Ev pîvaze.
Bu nədir? Bu soğandır.
Что это? Это лук.
What is it? It is an onion.

perçemek

Ev çiyey? Ev perçemeke.
Bu nədir? Bu yarasadır.
Что это? Это летучая мышь.
What is it? It is a bat.

pênûs

Ev çiyey? Ev pênûse.
Bu nədir? Bu qələmdir.
Что это? Это карандаш.
What is it? It is a pencil.

Qq

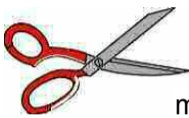

beq

Ev çiyey? Ev beqe.
Bu nədir? Bu qurbağadır.
Что это? Это лягушка.
What is it? It is a frog.

Ev çiyey? Ev qaze.
Bu nədir? Bu qazdır.
Что это? Это гусь.
What is it? It is a goose.

meqes

Ev çiyey? Ev meqese.
Bu nədir? Bu qaşıcıdır.
Что это? Это ножницы.
What is it? It is a scissors.

portqal

Ev çiyey? Ev portqale.
Bu nədir? Bu portqaldır.
Что это? Это апельсин.
What is it? It is an orange.

Rr

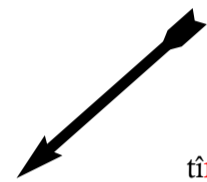
şêr

Ev çiyey? Ev şêre.
Bu nədir? Bu şirdir.
Что это? Это лев.
What is it? It is a lion.

kêwrîşk

Ev çiyey? Ev kêwrîşke.
Bu nədir? Bu dovşandır.
Что это? Это заяц.
What is it? It is a rabbit.

tîr

Ev çiyey? Ev tîre.
Bu nədir? Bu oxdur.
Что это? Это стрела.
What is it? It is an arrow.

rovî

Ev çiyey? Ev roviye.
Bu nədir? Bu tülküdür.
Что это? Это лиса.
What is it? It is a fox.

Ss

sêv

Ev çiyey? Ev sêve.
Bu nədir? Bu almadır.
Что это? Это яблоко.
What is it? It is an apple.

stêrk

Ev çiyey? Ev stêrke.
Bu nədir? Bu ulduzdur.
Что это? Это звезды.
What is it? It is a star.

şûr

Ev çiyey? Ev şûre.
Bu nədir? Bu qılıncdır.
Что это? Это меч.
What is it? It is a sword.

şeh

Ev çiyey? Ev şeye.
Bu nədir? Bu daraqdır.
Что это? Это гребешок.
What is it? It is a comb.

tîr

Ev çiyey? Ev tiriye.
Bu nədir? Bu üzumdür.
Что это? Это виноград.
What is it? It is a grape.

tûtî

Ev çiyey? Ev tûtîye.
Bu nədir? Bu tutuqşudur.
Что это? Это попугай.
What is it? It is a parrot.

se

Ev çiyey? Ev seye.
Bu nədir? Bu itdir.
Что это? Это собака.
What is it? It is a dog.

sêvik

Ev çiyey? Ev sêvike.
Bu nədir? Bu kartofdur.
Что это? Это картофель.
What is it? It is a potato.

şîr

Ev çiyey? Ev şîre.
Bu nədir? Bu süddür.
Что это? Это молоко.
What is it? It is a milk.

şûşe

Ev çiyey? Ev şûşeye.
Bu nədir? Bu şüşədir.
Что это? Это стекло.
What is it? It is a glasses.

pirtûk

Ev çiyey? Ev pirtûke.
Bu nədir? Bu kitabdır.
Что это? Это книга.
What is it? It is a book.

tîmsağ

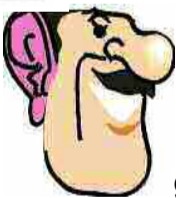
Ev çiyey? Ev tîmsahe.
Bu nədir? Bu timsahdır.
Что это? Это крокодил.
What is it? It is a crocodile.

Uu

utî

Ev çiyey? Ev utiye.
Bu nədir? Bu ütüdür.
Что это? Это утюг.
What is it? It is an iron.

guh

Ev çiyey? Ev guhe.
Bu nədir? Bu qulaqdır.
Что это? Это ухо.
What is it? It is an ear.

Ûû

bilûr

Ev çiyey? Ev bilûre.
Bu nədir? Bu tütökdir.
Что это? Это свирель.
What is it? It is a pipe.

brûsk

Ev çiyey? Ev brûske.
Bu nədir? Bu ıldırımır.
Что это? Это молния.
What is it? It is a lightning.

Vv

çav

Ev çiyey? Ev çave.
Bu nədir? Bu gözdür.
Что это? Это глаз.
What is it? It is an eye.

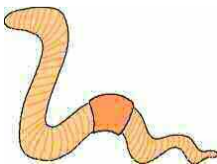
keVo

Ev çiyey? Ev keVoke.
Bu nədir? Bu göyərçindir.
Что это? Это голубь.
What is it? It is a pigeon.

gul

Ev çiyey? Ev gule.
Bu nədir? Bu güldür.
Что это? Это цветы.
What is it? It is a flower.

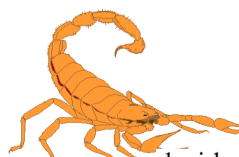
kurm

Ev çiyey? Ev kurme.
Bu nədir? Bu qurddur.
Что это? Это червяк.
What is it? It is a worm.

çûk

Ev çiyey? Ev çûke.
Bu nədir? Bu quşdur.
Что это? Это птица.
What is it? It is a sparrow.

dupişk

Ev çiyey? Ev dupişke.
Bu nədir? Bu əqrəbdır.
Что это? Это скорпион.
What is it? It is a skorpion.

bivir

Ev çiyey? Ev bivire.
Bu nədir? Bu baltadır.
Что это? Это топор.
What is it? It is an axe.

berçavik

Ev çiyey? Ev berçavike.
Bu nədir? Bu eynəkdir.
Что это? Это очки.
What is it? It is glasses.

LÜĞ ƐTLİ ƐLİFBA-ALFABÊYA BI FERHENG

Ww

w erdek

Ev çîye? Ev werdeke.
Bu nêdir? Bu ökdêkdir.
Что это? Это утка
What is it? It is a duck.

wêne

Ev çîye? Ev wêneye.
Bu nêdir? Bu şêkildir.
Что это? Это картина
What is it? It is a map.

ew r

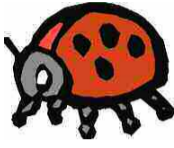
Ev çîye? Ev ewre.
Bu nêdir? Bu buluddir.
Что это? Это туча.
What is it? It is a cloud.

kew

Ev çîye? Ev kewe.
Bu nêdir? Bu kêkildir.
Что это? Это цесарка
What is it? It is a partridge.

Xx

xalxalok

Ev çîye? Ev xalxaloke.
Bu nêdir? Bu arabüzendir.
Что это?
Это божья коровка.
What is it? It is a lady-bird.

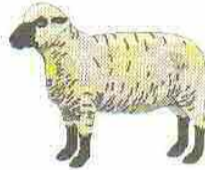
xanî

Ev çîye? Ev xanîye.
Bu nêdir? Bu evdir.
Что это? Это дом.
What is it? It is a home.

xaç

Ev çîye? Ev xaç e.
Bu nêdir? Bu xaçdır.
Что это? Это крест.
What is it? It is a cross.

berx

Ev çîye? Ev berxe.
Bu nêdir? Bu quzudur.
Что это? Это баран.
What is it? It is a sheep.

Yy

xîyar

Ev çîye? Ev xîyare.
Bu nêdir? Bu xiyardır.
Что это? Это огурец.
What is it?
It is a cucumber.

heyve

Ev çîye? Ev heyve.
Bu nêdir? Bu aydır.
Что это? Это луна.
What is it? It is a moon.

1

yek

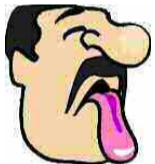
Ev çîye? Ev yeke.
Bu nêdir? Bu birdir.
Что это? Это единица.
What is it? It is a one.

çiya

Ev çîye? Ev çiyaye.
Bu nêdir? Bu dağdır.
Что это? Это горы.
What is it? It is a mountain.

Zz

ziman

Ev çîye? Ev zimane.
Bu nêdir? Bu dildir.
Что это? Это язык.
What is it? It is a tongue.

zengil

Ev çîye? Ev zengile.
Bu nêdir? Bu zengdir.
Что это? Это звонок.
What is it? It is a bell.

zerik

Ev çîye? Ev zerike.
Bu nêdir? Bu vedrêdir.
Что это? Это ведро.
What is it? It is a bucket.

derzi

Ev çîye? Ev derziye.
Bu nêdir? Bu iynêdir.
Что это? Это игла.
What is it? It is a needle.

ALFABÊ

N b/s	KURDÎ		Azerî	DİKARÎ BIXWÎNÎ
	ya bi tîpên latinî	ya bi tîpên kirîlî	Latinî	
1	Aa	Аа	Aa	Artêş, armanc, av, agir, azadî, adar, azerî, aram, artêş,
2	Bb	Бб	Bb	Bazîd, beran, berf, Baran, ba, bahoz, berbang, bedew, berx
3	Cc	Цц	Cc	Cûdî, cêr, ceş, Decle, Cefer, Cemîl, cêv, Cello,
4	Çç	Чч	Çç	Çekdar, çem, çar, çepik, çav, çeleng, çil,
5	Dd	Дд	Dd	Dayîk, dewr, dar, dest, Dara, dû, deh, defter, don, dîwar, dinê
6	Êê	Ее	Ee	Êlnûr, êvar, êzîng, êş, êlek, Êldar,
7	Ee	Яя	Əə	Enî, ewr, erê, Ewreman, Elî, elek, Elegez, Erzurum,
8	Ff	Фф	Ff	Ferat, fıtone, Fariz, fil, fûtbol, Ferman, Firat, Fatma
9	Gg	Гг	Gg	Gerîlla, Gebar, genim, gellî, germ, golig, gore, goh
10	Hh	Нн	Hh	Hewlêr, havîn, hirç hêsir, hewar, havîn, hurmê, hesp
11	Îî	Ии	Ii	Îsal, îni, bîr, pîr, sîr, Îdrîs, Îsa, îcar, valî, Îbrahîm, Îran
12	Ii	Ьь	Iı	Kirin, birin, firîn, kirîn, Miraz, mirin, minminîk,
13	Jj	Жж	Jj	Jîyan, jûjî, Nûjîn, jor, jêr, jehr, jale, jajik, Janna,
14	Kk	Кк	Kk	Kurdistan, karker, kevan, Kemal, Kerkuk, Kerem, kelem
15	Ll	Лл	Ll	Lûr, legleg, gul, bilbil, dil, Laliş, Lêyla, lazim, lempe, lîmon
16	Mm	Мм	Mm	Mîdîa, merd, mêr, mêvan, masî, meş, Misir,
17	Nn	Нн	Nn	Nan, nêrî, nig, Nîva, neví, ner, nav, nas, hinar, Hesên,
18	Oo	Оо	Oo	Osê, Oskan, dor, sor, Oric, ode, orxan, Oslo, Duhok
19	Pp	Пп	Pp	Par, piling, pîr, pola, pis, Paşa, Perîşan, pitî, petek, perçe
20	Qq	Qq	-	Quling, qawe, qîr, qelem, qaîş, qat, qeysî, Qasim, qesir, qend
21	Rr	Рр	Rr	Ro, Rostem, zer, ber, gerîlla, reş, ru, rast, ram, aram, zirav
22	Ss	Сс	Ss	Serok, Sîpan, Sencar, sêv, sor, sût, serî, saz, serbaz, Sefer, sê
23	Şş	Шш	Şş	Şoreş, şev, şe, şene, şêr, şûr, şapik, şalik, şirîn, sekir, şewaq
24	Tt	Тт	Tt	Tîr, tîrêj, tam, tas, tî, tendûr, Temam, temaşe, tîfing, top,
25	Ûû	Уу	Uu	Kûr û dûr, pênsûs, hûr, şûr, nûr, bûyîn, çûyîn, bûyar
26	Uu	Юю	Ûû	Gul, sur, dudu, guh, buhur, kurd, Kurdistan, guhdar, nuh
27	Vv	Вв	Vv	Vala, vrvêşî, vira, vîalî, av, valî, vajî, Vagîf, Van, vala, eva
28	Ww	Ww	-	War, welat, Wecîh, weşandin, Xwedê, Wezîr, Wekîl, walî
29	Xx	Хх	Xx	Xiyal, xewn, xanî, xurtî, Xelîl, xalo, xatî, Xalid, xaç, xêr, xas
30	Yy	Йй	Yy	Yasin, Yusif, Yagub, Yasemen, yeqîn, Yehya, yarmarka
31	Zz	Зз	Zz	Zozan, zer, zêr, zor, zengil, zend, zîv, zelal, Zîver, zêytûn

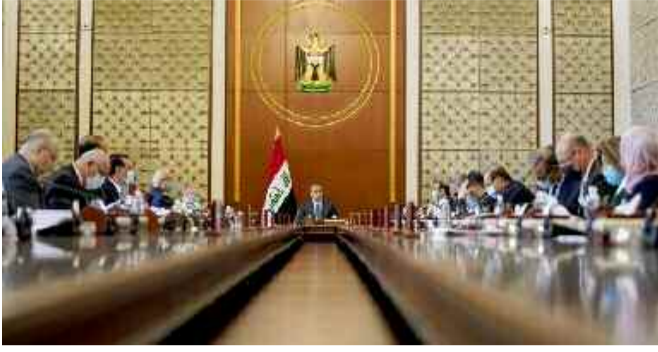
Под Эрбилем арестованы три подозреваемых в связях с ИГ

2 января возглавляемая США Международная коалиция сообщила, что недалеко от Эрбиля, столицы Курдистана, иракские силы безопасности захватили трех предполагаемых членов "Исламского государства" (ИГ). Место ареста не раскрывается.

18 декабря, Совет Безопасности Курдистана объявил об аресте ячейки ИГ, планировавшей террористические атаки в Эрбиле, а тремя днями ранее Коалиция заявила, что контртеррористические силы Курдистана захватили двух контрабандистов ИГ в районе Аль-Зайтун столицы Эрбиля. kurdistan.ru

Премьер-министр: Все военные лагеря под контролем иракцев

5 января премьер-министр Ирака Мустафа аль-Казими заявил, что все военные базы в его стране теперь находятся под полным контролем иракских сил. Казими сделал это заявление во время еженедельного заседания кабинета министров, на котором он заверил, что вывод иностранных боевых сил завершен в соответствии с предыдущим соглашением между Багдадом и Вашингтоном.

"Мы подтверждаем, что боевая роль американских войск и сил Международной коалиции в Ираке закончилась, и все лагеря приняты иракскими силами", - цитирует его пресс-служба в заявлении, опубликованном в Twitter.

Премьер заверил кабинет министров, что роль оставшихся американских и других иностранных сил состоит в том, чтобы консультировать и помогать иракским силам в их продолжающейся войне против "Исламского государства" (ИГ).

Казими также осудил недавние нападения на американский персонал в Багдаде и Анбаре, заявив, что такие действия нанесут ущерб безопасности и стабильности Ирака в целом.

В понедельник, 3 января, два беспилотных летательных аппарата со взрывчаткой атаковали на лагерь "Victory" в Багдаде, где размещаются американские войска, не причинив никакого вреда. За этим последовали еще три атаки с применением ракет и беспилотников в столице и Анбаре.

В нападениях обвиняются поддерживаемые Ираном шиитские ополченцы, которые, очевидно, отметили таким образом вторую годовщину убийства иранского генерала Касема Сулеймани, поскольку на дронах, использованных по крайней мере в одной из атак, были надписи: "Месть Сулеймани". kurdistan.ru

Войска США в аэропорту Багдада атаковали дроны

3 января силы США, дислоцированные в лагере "Виктори" в международном аэропорту Багдада, подверглись атаке беспилотников. Это произошло во вторую годовщину убийства высокопоставленного иранского генерала Касема Сулеймани. По сообщениям СМИ, ссылающихся на источники в службах безопасности Ирака, беспилотники были сбиты системой защиты "C-RAM", и не причинили никакого ущерба. В социальных сетях распространились фотографии одного из сбитых беспилотников с надписью: "Месть Сулеймани".

Касем Сулеймани, командующий иранскими силами "Кудс", и Абу Махди аль-Мухандис, заместитель председателя проиранских ополченцев "Хашд аш-Шааби", были убиты в результате авиаудара США 3 января 2020 года недалеко от аэропорта Багдада.

Сегодняшняя атака дронов произошла через несколько часов после того, как поддерживаемые Ираном шиитские ополченцы провели в Багдаде масштабную церемонию в честь памяти Сулеймани и Мухандиса. Вечером 2 января шиитские ополченцы провели митинг в Багдаде, сжигая флаги США и Израиля и скандируя: "Смерть Америке", "Смерть Израилю".

Новогоднее послание Масуда Барзани

Курдский лидер, глава "Демократической партии Курдистана" (ДПК) Масуд Барзани пожелал народу Курдистана, Ирака и всего мира счастливого и здорового Нового года в послании, которое он опубликовал в пятницу, 31 декабря.

"Народ Курдистана, Ирака и остального мира, с Новым годом. Будем надеяться на более здоровый 2022 год", - написал он, также особо подчеркнув жертвенный подвиг курдских сил пешмерга в войне с терроризмом.

"Позвольте мне также сказать то, что никогда не бывает слишком далеко от моего сердца, - с Новым годом, силы пешмерга, жертвы которых навсегда останутся в нашей памяти", - написал Барзани.

Он также заявил, что система управления в Ираке не должна исключать или маргинализировать какие-либо компоненты страны.

Барзани подчеркнул, что октябрьские парламентские выборы в Ираке прошли "хорошо" и их результаты показали волю народа.

"После ратификации резул-

ьтатов выборов Федеральным верховным судом Ирака конституционные процедуры должны быть усилены для формирования нового правительства и других институтов", - написал он, добавив, что, следуя принципам партнерства, консенсуса и баланса между фракциями, приоритетом следующего правительства должно быть служение интересам граждан, предоставление более качественных услуг и реагирование на требования народа.

"Между тем, не должно быть никаких усилий по маргинализации любого компонента

из системы управления", - отметил Барзани, подчеркнув, что Курдистан будет продолжать углублять и продвигать культуру мирного сосуществования и терпимости.

"Все стороны должны понять, что в Ираке и в регионе больше не может быть насилия, террора, экстремизма и нестабильности. Кроме того, международное сообщество несет ответственность за защиту мира, справедливости и безопасности", - заявил Барзани.

Глава ДПК пожелал всем мирного и процветающего 2022 года. kurdistan.ru

Премьер-министр Ирака назвал нынешние отношения с Эрбилем "лучшими с 2003 года"

Премьер-министр Ирака Мустафа аль-Казими заявил в четверг, 30 декабря, что отношения между Багдадом и Эрбилем стали "лучшими с 2003 года".

Казими сделал это заявление во время заседания кабинета министров, на котором он рассмотрел деятельность своего правительства в 2021 году.

"Наши отношения с Иракским Курдистаном во время правления этого правительства были лучшими с 2003 года, и мы гордимся этими отношениями", - цитирует премьер-министра его пресс-служба в заявлении, опубликованном в Twitter.

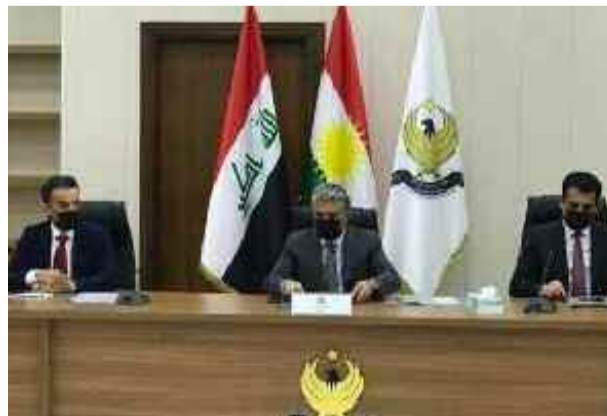
Казими отметил, что Эрбилю и Багдаду удалось урегулировать свои разногласия путем

мирного диалога и построения взаимного доверия, в результате чего нерешенными остались лишь некоторые вопросы. Эрбилю и Багдад неоднократно сталкивались с взлетами и падениями в своих отношениях после свержения режима "Баас"

Саддама Хусейна в 2003 году. Регион Курдистан настаивал на выполнении конституции Ирака, чтобы помочь разрешить споры, в то время как иракские власти пытались подрывать конституционные права курдских граждан. kurdistan.ru

В Курдистане пересмотрят антиковидные меры

Сегодня, 4 января, должно состояться заседание Высшего комитета Регионального правительства Курдистана (КРГ) по борьбе с "COVID-19", чтобы рассмотреть меры, направленные на борь-

бу с пандемией. Об этом в интервью "Kurdistan24" сообщил министр здравоохранения Саман Базанджи.

Министр отметил, что, несмотря на то, что количество ежедневных заражений в Курдистане снизилось, это не означает, что риск миновал.

"Ожидается еще одна волна "COVID-19", подобная тому, что происходит сейчас в других странах, особенно с распространением "Омикрон", новой версии вируса", - добавил Барзанджи.

3 января министерство здравоохранения сообщило в своем ежедневном отчете, что за последние 24 часа в разных городах Курдистана было зарегистрировано 175 новых случаев заражения коронавирусом и 6 смертельных исходов заболевания. kurdistan.ru

Хошияр Зибари и делегация "Движения садристов" обсудили формирование нового правительства

3 января делегация иракского "Движения садристов" прибыла в Эрбиль для встреч с лидерами "Демократической партии Курдистана" (ДПК) и обсуждения формирования нового правительства в Багдаде. В пресс-релизе "Движения садристов" сказано, что их делегация, прибывшая во

главе с Хасаном аль-Азари, а также высокопоставленный представитель ДПК Хошияр Зибари обсудили вопросы начала "нового этапа серьезной работы на благо всего иракского народа".

Они также обсудили усилия по формированию "правительства с национальным боль-

шинством", подчеркивая необходимость обеспечить народу лучшие условия жизни.

Со своей стороны, Зибари подчеркнул "стремление к расширению сотрудничества и координации, чтобы ускорить формирование правительства, отвечающего чаяниям народа". Согласно окончательным подтвержденным результатам, "Движение садристов", возглавляемое влиятельным шиитским религиозным лидером Муктадой ас-Садром, получило 73 места на октябрьских парламентских выборах. За ним следует коалиция "Такадум" Мохаммеда аль-Халбоуси с 37 местами; коалиция "Правовое государство" Нури аль-Малики получила 33 места, а ДПК во главе с известным курдским лидером Масудом Барзани - 31 место. kurdistan.ru

Шиитские ополченцы требуют доказательств вывода американских войск

Поддерживаемая Ираном группа шиитских ополченцев альянса "Фатх" обратилась к премьер-министру Ирака Мустафе аль-Казими с требованием предоставить доказательства вывода боевых сил возглавляемой США Международной коалиции.

Согласно официальным заявлениям иракского правительства и армии, боевые части Коалиции уже покинули Ирак в соответствии с соглашением между Багдадом и Вашингтоном.

Однако высокопоставленный член "Фатх" Ахмед Абдул Хусейн заявил в интервью, что ополченцы скептически относятся к этим заявлениям, поскольку видят, что "конвои все еще прибывают, чтобы доставить военное снаряжение для иностранных войск".

Он предупредил, что, если иракское правительство не предоставит доказательств вывода американских сил из Ирака, "Фронт сопротивления" Ирака имеет право выступить против войск США".

В так называемый "Фронт сопротивления" входят поддерживаемые Ираном группы

шиитского ополчения, которых обвиняют в нападениях на посольство и вооруженные силы США в Ираке.

"Срок вывода войск США уже истек. У них не будет возможности остаться сверх установленного срока", - заявил Хусейн.

1 января тысячи сторонников поддерживаемых Ираном шиитских формирований "Хашд аш-Шааби" собрались в Багдаде, чтобы отметить вторую годовщину убийства США высокопоставленного иранского генерала Касема Сулеймани.

3 января 2020 года американские беспилотники бомбили два автомобиля недалеко от международного аэропорта Багдада, убив Касема Сулеймани и Абу Махди аль-Мухандиса,

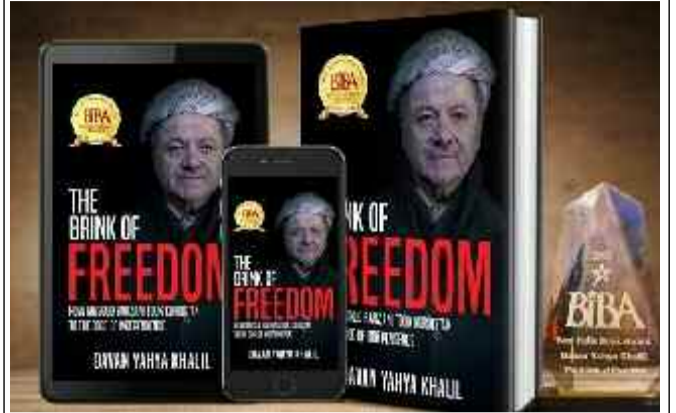
старшего командира "Хашд аль-Шааби".

Во время митинга 1 января, прошедшего в районе Джадрия, протестующие скандировали: "Смерть Америке", и поджигали флаги США и Израиля. Среди них были лидеры шиитов, в том числе председатель "Хашд аш-Шааби" Фалих Файяз, глава альянса "Фатх" Хади аль-Амири и лидер движения "Хикма" Омар аль-Хаким.

Чтобы предотвратить возможные атаки на посольство США, в Багдад были переброшены дополнительные бригады армии.

Убийство Сулеймани и Мухандиса стало началом бурных шиитских протестов против присутствия войск США и Международной коалиции. kurdistan.ru

Биография Барзани получила книжную премию "BIBA"

Биография выдающегося курдского лидера, бывшего президента Иракского Курдистана Масуда Барзани стала победителем ежегодной премии за лучшую книгу "BIBA" 2021 года в категории биографий.

"Для меня большая честь, что моя книга "Грань свободы: как Масуд Барзани вывел Курдистан на край независимости" была выбрана победителем ежегодной премии "Лучшая независимая книга" (BIBA) 2021 года за биографию", - сказал автор книги журналист Даван Яхья Халиль.

Он сообщил, что конкурс проходит в Соединенных Штатах, и в нем ежегодно участвуют более миллиона книг, из которых только 70 получают награды по различным категориям.

Курдский автор также отметил, что это первый раз, когда книга, рассказывающая об истории Курдистана, получает такую международную премию.

Книга рассказывает о Масуде Барзани, который также является главой "Демократической партии Курдистана" (ДПК), а также о его продолжающейся борьбе за обеспечение прав, свободы и независимости курдского народа с 1946 года. "Масуд Барзани был в центре Курдистана, и эта работа исследует, что сделало его уникально подходящим для этой должности", - сказал автор. Ежегодная премия "Best Indie Book Award" ("BIBA") - это международный литературный конкурс, в котором отмечаются самостоятельно опубликованные и независимо публикуемые авторы со всего мира. kurdistan.ru

В 2021 году в Ираке были арестованы 345 террористов

1 января иракские военные заявили, что в 2021 году силы безопасности арестовали 345 террористов. В заявлении иракской службы безопасности сказано, что в течение того же года силами федеральной полиции убиты 20 террористов. В заявлении не уточняется, были ли убитые членами "Исламского государства" (ИГ).

Подозреваемые в причастности к терроризму преследуются в соответствии со статьей 4 Закона о борьбе с терроризмом.

В заявлении сказано, что аресты были произведены в ходе операций, проведенных в Багдаде, Дияле, Ди-Каре, Басре, Кербеле, Наджафе, Салахаддине, Киркуке, Самаре и Синджаре.

Силы безопасности также арестовали 3009 человек, объявленных в розыск, и 490 человек, участвовавших в межплеменных столкновениях.

Согласно заявлению, в 2021 году в общей сложности были уничтожены 442 укрытия ИГ, изъяты 21 пояс со взрывчаткой, 1170 мин, 1599 нелегальных единиц оружия, 532 минометных ленты, 769 снарядов для РПГ, 76 пусковых установок для ракет и сотни других боеприпасов. kurdistan.ru

Турецкая база на севере Ирака подверглась ракетному обстрелу

Вечером 2 января несколько ракет были выпущены по турецкой военной базе в северной иракской провинции Ниневия. О жертвах не сообщается. Глава Оперативного командования Ниневии Салих аль-Хадиди сообщил в интервью "Bas-

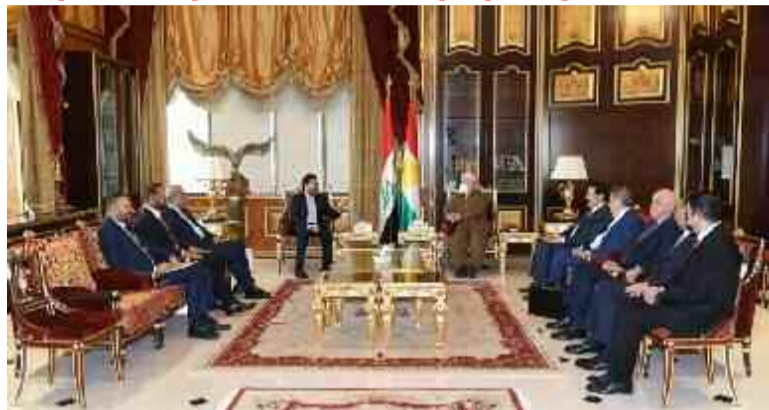
News", что по меньшей мере четыре ракеты упали в районе базы "Зилкан", расположенной к северу от Мосула, где дислоцируются турецкие силы. Были также неподтвержденные сообщения о пятой ракете, которая упала на открытой местности вдали от базы. Контртеррористическая служба Курдистана также сообщила, что несколько ракет типа "Град" калибра 122 мм упали между деревней Джубран и турецкой военной базой в подрайоне Зилкан, провинция Ниневия. По данным курдских военных, никто не пострадал.

По имеющейся информации, ракеты были запущены со стартовой площадки, установленной на пикапе, в селе Абу-Джарбу в приграничном районе Башика.

ДИПЛОМАТ

№ 01 (465) 01 - 07 января 2022-год ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКАЯ ГАЗЕТА

Спорные курдские территории – главная тема переговоров ДПК по формированию правительства Ирака

Глава "Демократической партии Курдистана" (ДПК) Масуд Барзани 4 января принял высокопоставленную делегацию иракского "Движения садристов", прибывшую обсудить формирование нового правительства в Багдаде. В ходе переговоров курдская партия сосредоточила внимание на необходимости решения затянувшихся проблем в спорных курдских районах.

Делегация "Движения сад-

ристов" во главе с шейхом Хасаном Алатари встретилась с членами политбюро ДПК, после чего провела отдельное обсуждение с президентом Масудом Барзани.

Как сообщает агентство "BasNews", ДПК настаивает на том, чтобы новое правительство решило административные вопросы, вопросы безопасности и политические вопросы, касающиеся спорных территорий в провинциях Киркук, Нине-

вия, Дияла и Салахаддин.

Она также добивается гарантий прав курдских сил пешмерга, являющихся частью системы обороны Ирака в соответствии с конституцией страны.

Как сообщает штаб-квартира Барзани, курдский лидер подчеркивает, что следующее правительство Ирака должно быть в состоянии преодолеть текущие проблемы и удовлетворить требования народа.

Стороны также обсудили первое заседание нового иракского парламента, которое назначено на 9 января.

"Движение садристов" одержало победу на парламентских выборах в октябре прошлого года, получив 73 места. В Курдистане ДПК является ведущей курдской партией с 31 местом и, следовательно, считается одним из блоков, которые могут сыграть ключевую роль в формировании следующего правительства в Багдаде. kurdistan.ru

Лидер "Хезболлах" обвинил Саудовскую Аравию в поддержке террористов в Сирии и Ираке

Бойцы шиитских отрядов сражались в Сирии с экстремистскими группировками, которые были созданы и вооружены Саудовской Аравией. С таким заявлением выступил в понедельник лидер шиитской партии "Хезболлах" Хасан Насрулла. В телеобращении, переданном по каналу Al Mayadeen, он отверг обвинения со стороны Эр-Рияда в причастности "Хезболлах" к террористической деятельности.

"Шиитские бойцы защищали мирное население в Сирии и Ираке, в то время Саудовская Аравия направляла туда исламских радикалов и смертников, от рук которых гибли женщины, дети и старики", - заявил Насрулла. Он также подчеркнул, что "саудовские правящие круги стоят за деятельностью террористической группировки "Исламское государство" (ИГ, запрещена в РФ) в регионе". "Мы не нападали на Саудовскую Аравию, но она стала участницей заговора против Сирии и развязала войну в Йемене, выполняющая волю Соединенных Штатов", - отметил шиитский политик.

Премьер-министр Ливана Наджиб Микати в свою очередь поспешил выступить в понедельник с заявлением, в котором указал, что высказывания лидера "Хезболлах" не отражают официальной позиции Бейрута. "Нападки на арабские государства Персидского залива и в особенности на Саудовскую Аравию не отвечают интересам ливанского народа и тем усилиям, которые прикладывает правительство по выводу страны из кризиса", - подчеркнул он. Ранее виновником дипломатического скандала между Бейрутом и арабскими монархиями Персидского залива, который разразился в конце октября прошлого года, стал министр информации республики Джордж Кордахи, ушедший 3 декабря в отставку. Он выступил в защиту йеменских мятежников-хуситов, противостоящих, по его словам, несправедливой и бесчеловечной агрессии со стороны Саудовской Аравии. В Эр-Рияде назвали реплики Кордахи клеветническими и искажающими позицию королевства в поддержку законного йеменского правительства. Власти Саудовской Аравии, а затем Бахрейна, Кувейта и Объединенных Арабских Эмиратов выслали послов Ливана и отозвали своих дипломатов из Бейрута. Кроме того, Эр-Рияд приостановил импорт ливанских овощей и фруктов, что нанесло урон экономике республики. Как заявил телеканалу Al Hadath саудовский министр иностранных дел принц Фейсал бен Фархан Аль Сауд, "между странами Персидского залива и Ливаном нет кризиса". По его словам, "проблема состоит в том, что Ливан находится под гегемонией агентов Ирана в лице "Хезболлах", которые полностью контролируют его правительство". kurdistan.ru

Премьер-министр Курдистана заявил о планах дальнейшего укрепления инфраструктуры курдского региона

Премьер-министр Иракского Курдистана заявил о значительном прогрессе в развитии курдского региона Ирака в 2021 году, несмотря на многочисленные проблемы. Он подтвердил, что его кабинет привержен делу укрепления стратегической инфраструктуры и в предстоящем году.

Премьер-министр сделал это заявление в своем новогоднем послании, в котором он выразил надежду на то, что 2022 год принесет больше процветания и счастья всем в Курдистане и за его пределами. "Несмотря на многие финансовые кризисы и проблемы в прошлом году, Региональное правительство Курдистана не жалело усилий для преодоления препятствий и продолжения процесса реформ", - говорится в заявлении.

Курдский лидер выразил надежду, что в новом году в сотрудничестве с частным сектором будут введены новые крупные стратегические проекты по дальнейшему развитию инфраструктуры в различных секторах Курдистана. Премьер-министр поблагодарил народ Курдистана за его стойкость и силу перед лицом многих проблем. Он также почтил память сил пешмерга и мирных жителей, погибших в результате атак "Исламского государства" (ИГ) и стихийных бедствий в 2021-м. kurdistan.ru

Иран сообщил об успешном запуске трех исследовательских спутников в космос

Иран успешно запустил три исследовательских спутника в космос. Об этом сообщило в четверг иранское агентство ISNA со ссылкой на пресс-секретаря Министерства обороны и логистики вооруженных сил Ирана Сейеда Ахмада Хосейни. По его словам, космические аппараты выведены на низкую околоземную орбиту с помощью ракеты-носителя "Симург".

"Цели запуска достигнуты, - цитирует его агентство. - В этой космической исследовательской миссии впервые было запущено три исследовательских аппарата одновременно на высоту 470

км". Иран начал осуществлять свою космическую программу в 2004 году. Он входит в число девяти стран мира, производящих спутники, наряду с Россией и США. Иран является одной из 24 стран - учредителей созданного в 1959 году Комитета ООН по использованию космического пространства в мирных целях.

В 2017 году в Иране был открыт Космический центр имени имама Хомейни для решения задач национальной аэрокосмической промышленности. Центр способен осуществлять подготовку, запуск, слежение и управление полетом космических аппаратов на низкой околоземной орбите. kurdistan.ru

TƏSİSÇİ VƏ BAŞ REDAKTOR:

TAHİR SÜLEYMAN

İMTİYAZ Ü SERNİVİSAR:

TAHİR SİLƏMAN

УЧРЕДИТЕЛЬ И ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

TAXİR СУЛЕЙМАН

Tel: +994 50 352-33-18

Baş redaktorun müavini:

Ramiz Qərib

Xüsusi müxbir:

Tariyel Cəlil

Региональный корреспондент:

Усуб Тейфур

Müəlliflərin mövqeyi ilə redaksiyanın mövqeyi üst-üstə düşməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri Az1040, küçə

S.Mehmandarov ev 25, mənzil 17

Navnisan: Bakı Az1040, soqaq

S.Mêhmandarov xani 25, mal-17

Адрес: Баку Az1040, улица

С.Мехмандаров дом 25, кв.-17

Qəzet "Diplomat" qəzetinin bilgisayar

mərkəzində yığılıb səhifələnilib və

"Mətbuat" mətbəəsində çap olunmuşdur.

e-mail: hewler@mail.ru

Şəhadətnamə: NƏŞ 005004966

BUSB-un Sabunçu rayon filialı

VÖEN 1800061582

H/h 438010000

Sifariş: 1500